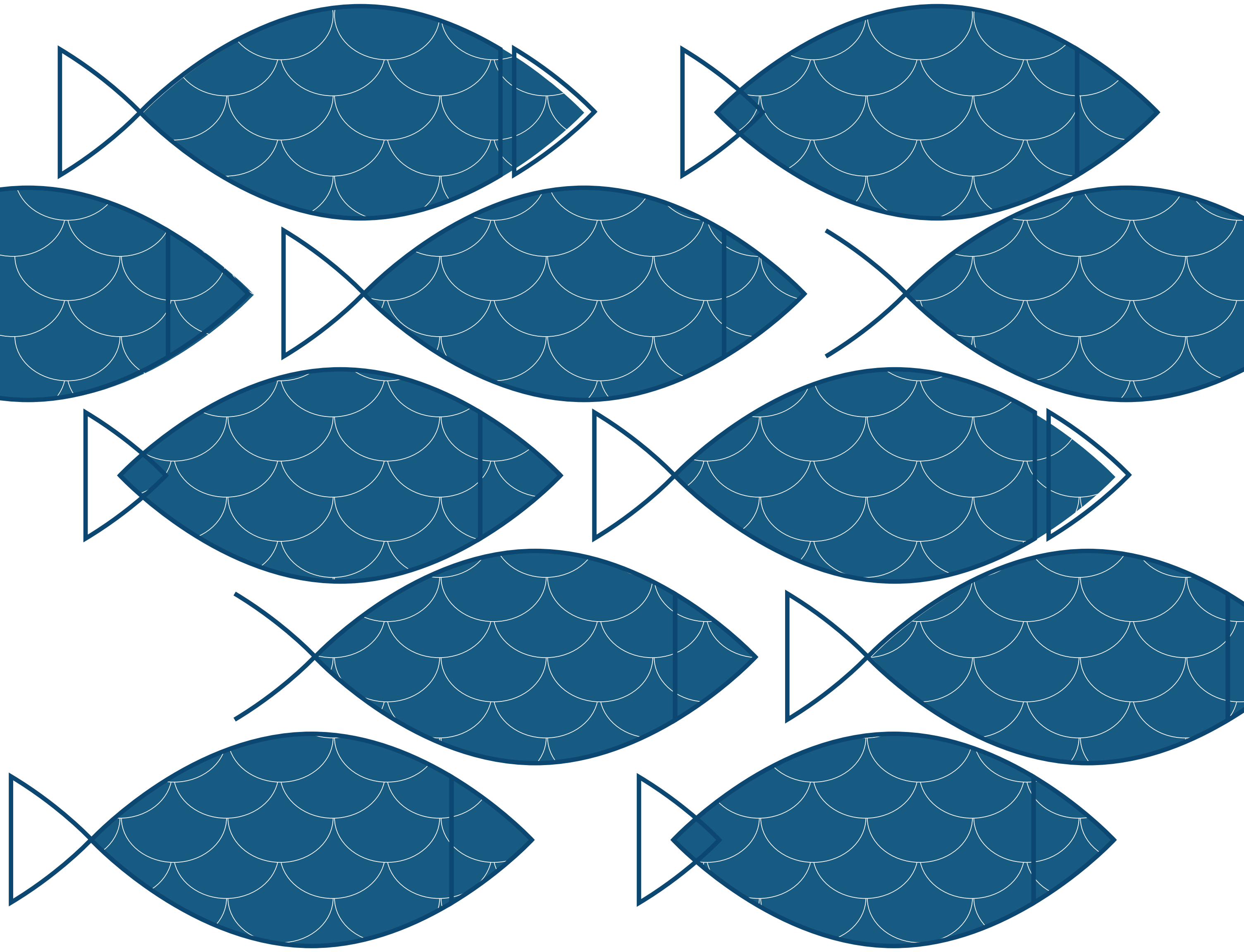
Водич

за унапређење примене прописа у области заштите и одрживог коришћења рибљег фонда

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

oebs
Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

ВОДИЧ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИМЕНЕ ПРОПИСА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА РИБЉЕГ ФОНДА

Аутори:

Душан Огњановић, Сектор за заштиту природе, ваздуха и озонског омотача, Министарство заштите животне средине

Татјана Гелић, Сектор за заштиту природе, ваздуха и озонског омотача, Министарство заштите животне средине

Александра Дошлић, Сектор за заштиту природе, ваздуха и озонског омотача, Министарство заштите животне средине

Бранислава Вучковић, јавни тужилац у Апелационом јавном тужилаштву у Новом Саду

Јелена Самуилов, јавни тужилац у Основном јавном тужилаштву у Панчеву

Драгана Крунић, Одељење за борбу против еколошког криминала и заштиту животне средине, Управа криминалистичке полиције, Министарство унутрашњих послова

Аида Гогалић, Одељење за борбу против еколошког криминала и заштиту животне средине, Управа криминалистичке полиције, Министарство унутрашњих послова

Издавач:
Мисија ОЕБС-а у Србији

Дизајн и прелом:
Милица Дервишевић

Штампа:
Jovšić Printing Centar

Тираж:
708 примерака

Београд, 2024. године

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

Напомена: Штампање ове публикације је омогућила Мисија ОЕБС-а у Србији.
Ставови изречени у публикацији припадају искључиво аутору и његовим сарадницима и не представљају нужно званичан став Мисије ОЕБС-а у Србији.

Садржај

УВОД

Од давнина, риболов је био главни извор хране за човечанство обезбеђујући запослење и економске користи за све оне који се баве овом делатношћу. Претпостављало се да је богатство водених ресурса неограничени дар природе. Међутим, унапређењем знања и употребом нових технологија у развоју рибарства након Другог светског рата, овај мит је избледео пред спознајом да риба као природни ресурс, иако обновљив, није бесконачан и да њиме треба правилно управљати уколико желимо да одржимо његов немерљив допринос сигурности хране и економском и социјалном благостању растуће светске популације.

Рибе су главна компонента биодиверзитета Земље, чинећи највећу биомасу живих организама на планети.

Скоро четвртина светске слатководне рибе је у опасности од изумирања због глобалног загревања, губитка (девастације) станишта и прекомерног излова. Слатководне врсте риба представљају најугроженију групу животиња на планети.

Ефикасно управљање рибљим фондом је од суштинског значаја за обнову овог ресурса, повећање улова рибе и враћање екосистема у здраво и продуктивно стање, одрживим коришћењем рибљег фонда унутар граница екосистема.

Рибљи фонд у риболовним водама је у државној својини

Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда[1] уређује се управљање рибљим фондом у риболовним водама које обухвата заштиту и одрживо коришћење рибљег фонда као добра од општег интереса. Управљање рибљим фондом врши се у складу са принципом одрживог коришћења који доприноси очувању диверзитета ихтиофауне и еколошког интегритета водених екосистема.

1 „Службени гласник РС", бр. 128/14 и 95/18 - др. закон.

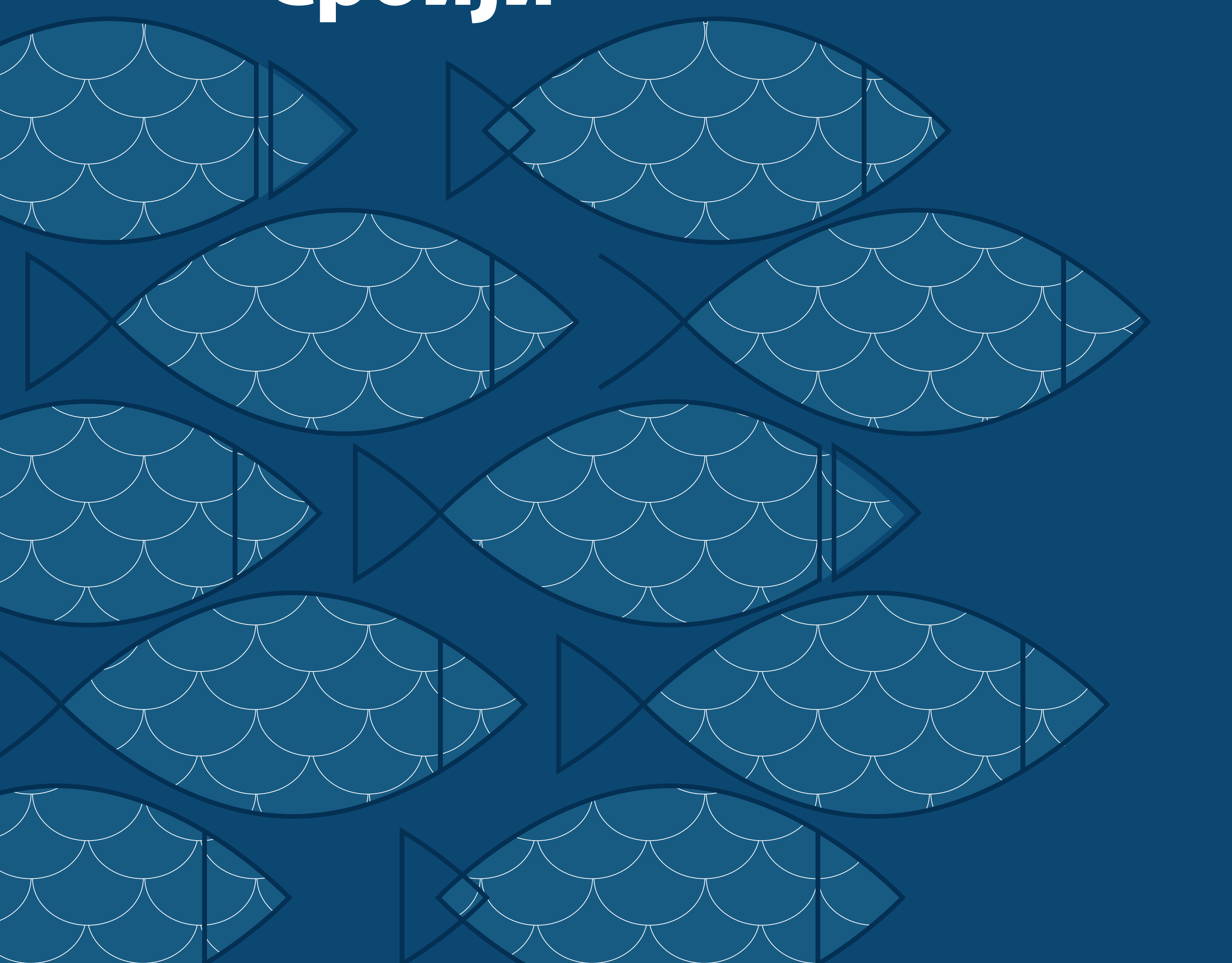
Намена Водича

Намена овог водича је да буде помоћни алат надлежним органима за унапређење управљања рибарским подручјима и ефикаснију примену Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, посебно кад су у питању инспекцијски надзор, прекршајни и кривични поступци који се воде због незаконитих активности. У Водичу су приказани примери из праксе у виду студија случаја у којима су наведене предузете радње на спровођењу прописаних мера, успостављања сарадње и координације, са свим недоумицама и изазовима са којима су се суочили рибочувари и корисници рибарских подручја, републички инспектори надлежни за послове заштите и одрживог коришћења рибљег фонда, тужиоци, судије и полицијски службеници. Примери поступања корисника рибарских подручја, полицијских службеника и тужилаца, у случајевима утврђених неправилности, приказани су кроз студије случаја од 1 до 5 у складу са својим надлежностима везаним за подношење захтева за покретање прекршајног поступка и кривичних пријава. У Водичу су приказани и примери поступања правосудних органа по поднетим захтевима за покретање прекршајног поступка и кривичних пријава на основу студија случаја. На крају, Водич указује на мере за унапређење сарадње у спровођењу прописа из области заштите и одрживог коришћења рибљег фонда. Регистар и текстови важећих прописа и других аката поменути у Водичу доступни су на сајту Правно информационог система Републике Србије.

Електронска верзија Водича за унапређење примене прописа у области заштите и одрживог коришћења рибљег фонда може се преузети са сајта www.ekologija.gov.rs Министарства заштите животне средине.

ПРВИ ДЕО

Рибљи фонд у Републици Србији

1. Рибљи фонд у Републици Србији

1.1. Појам и значај

Рибљи фонд је компонента биодиверзитета и обновљиви природни ресурс Републике Србије који се штити и одрживо користи на основу одредаба Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда и Закона о заштити природе.[2] Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда дато је значење појма „рибљи фонд”, који чине све врсте риба, али и мекушаца, ракова и осталих акватичних организама који се лове истим или сличним алатима и средствима за риболов. Риболовне воде Републике Србије простиру се на три сливна подручја – Егејском, Јадранском и Црноморском, чији комплекси еколошких фактора су утицали на веома висок диверзитет слатководних врста риба. Према најновјим подацима, насељава 107 врста риба, што чини око 50% европске слатководне ихтиофауне. Од укупног броја описаних врста у Србији, 53 врсте риба (укључујући и десет алохтоних врста) предмет су привредног и рекреативног риболова. Привредни риболов је претежно оријентисан на излов 12 врста риба, док је рекреативним риболовом обухваћено 45 врста.

Заштита рибљег фонда у Републици Србији, осим Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, уређена је и Законом о заштити природе и Правилником о проглашењу строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива.[3] Наведеним правилником, ради очувања биолошке разноврсности, природног генофонда, поједине врсте риба које имају посебан значај са еколошког, екосистемског, биогеографског, научног, здравственог, економског и другог аспекта за Републику Србију, проглашавају се као строго заштићене дивље врсте или заштићене дивље врсте и утврђују се мере заштите ових врста и њихових станишта.

1.2. Рибарска подручја у Републици Србији

Рибарско подручје је природна или вештачка риболовна вода или њен део који чини хидролошку, биолошку и економску целину за заштиту и одрживо коришћење рибљег фонда.

2 „Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – испр., 14/16, 95/18 - др. закон и 71/21.

3 „Службени гласник РС”, бр. 5/10, 47/11, 32/16 и 98/16.

1.2.1. Установљена рибарска подручја

Ради одрживог коришћења рибљег фонда у риболовним водама установљавају се рибарска подручја. Рибарско подручје установљава министар надлежан за послове заштите и одрживог коришћења рибљег фонда. Решењем о одређивању рибарских подручја[4] на територији Републике Србије установљено је 17 рибарских подручја.

Рибарско подручје или део рибарског подручја уступа на коришћење министар, а рибарско подручје које се налази на територији аутономне покрајине уступа на коришћење надлежни покрајински орган. Рибарско подручје уступа се на коришћење привредном друштву, јавном предузећу или другом правном лицу, јавним конкурсом на десет година. О уступању на коришћење рибарског подручја министар, односно надлежни покрајински орган, закључује уговор са корисником рибарског подручја.

1.2.2. Рибарска подручја у заштићеним подручјима

Рибарско подручје у заштићеном подручју проглашава и користи управљач заштићеног подручја, по претходно прибављеној сагласности министра, и он је корисник рибарског подручја. Актом о проглашењу рибарског подручја одређују се границе и намена рибарског подручја у погледу врсте риболова који се на њему обавља (привредни и/или рекреативни). На права и обавезе управљача заштићеног подручја сходно се примењују одредбе Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда које се односе на коришћење рибарског подручја и корисника рибарског подручја, ако овим законом није другачије одређено.

Веома често се у заштићеном подручју могу наћи реке чији водотоци током летњих месеци пресуше или такви водотоци који, иако настањени рибом, нису адекватни за риболов (нпр. Споменик природе „Лазарев кањон", Предео изузетних одлика „Маљен", Споменик природе „Прерасти у кањону Вратне") и тада није могуће прогласити рибарско подручје. Такође, постоје и случајеви када је актом о проглашењу заштићеног подручја забрањен сваки вид риболова осим риболова у научноистраживачке сврхе и није могуће прогласити рибарско подручје. У случају Предела изузетних одлика „Столови", чланом 5, став 2 Уредбе о проглашењу Предела изузетних одлика „Столови"[5] забрањен је сваки вид риболова, осим риболова у научноистраживачке сврхе.

До сада је у Србији проглашено 40 рибарских подручја у оквиру граница заштићених подручја.

Риболов на рибарском подручју у заштићеном подручју обавља се на основу прописа којима се уређује заштита и одрживо коришћење рибљег фонда, као и на основу акта о проглашењу заштићеног подручја и правилника о унутрашњем реду и чуварској служби заштићеног подручја.

4 „Службени гласник РС", бр. 90/15.

5 „Службени гласник РС", бр. 84/22.

1.3. Очување и заштита рибљег фонда

Ради очувања и заштите рибљег фонда, прописане су одређене мере и ограничења. На рибарском подручју забрањено је: 1) ловити, поседовати и уништавати рибљу млађ и примерке рибе у време мреста и ловостаја; 2) ловити рибу непосредно руком; 3) ловити рибу експлозивом и другим распрскавајућим средствима, харпуном, остима, подводном пушком и другим забрањеним или недозвољеним средствима и алатима, ватреним оружјем, струјом, вештачким извором светлости или хемијским и другим средствима која убијају, трују или омамљују рибу; 4) прекидати или ометати миграторне путеве риба; 5) ловити ноћу младицу, липљана и пастрмку; 6) затварати, одвраћати и исцрпљивати воду из риболовне воде, ако се тиме проузрокује опасност за опстанак риба; 7) технички неоправдано, испуштати воду из природних и вештачких језера и других акумулација ако се тиме проузрокује опасност за опстанак рибе; 8) неовлашћено порибљавање и транслокација рибе; 9) ометати постављање знакова којима се обележава рибарско подручје, рибље плодиште, природно добро, рибњак или риболовна вода за риболов под посебним условима и местима на којима је риболов забрањен, као и вршити присвајање, оштећивање и премештање знакова; 10) спречавати спашавање рибе и рибље млађи са земљишта које је поплављено; 11) кретање лицу без дозволе за привредни или рекреативни риболов са средствима и алатима за риболов ван путева на рибарском подручју, а у непосредној близини риболовне воде; 12) држање алата и средстава за привредни риболов и електрориболов у пловним објектима која се налазе на риболовној води или у објектима и возилима који се налазе у њеној непосредној близини од стране лица која нису овлашћена за обављање привредног риболова или риболова у научноистраживачке сврхе; 13) мочити лан, дивизму и конопљу; 14) ловити рибу потезањем, односно качењем удицом за тело – грабуљањем; 15) спречавати рибочувара у извршавању својих овлашћења; 16) спречавати или ометати лица која поседују дозволу за привредни или рекреативни риболов да на риболовној води обављају исти; 17) постављање ограда или било каквих препрека којима се спречава приступ рибочувара риболовној води; 18) употреба алата за привредни риболов на риболовној води која није намењена за обављање привредног риболова; 19) загађивати риболовну воду штетним и опасним материјама које могу мењати или погоршавати устаљени квалитет риболовне воде и на тај начин угрожавати рибљи фонд; 20) поседовање рибе која је уловљена супротно одредбама Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда.

Поред наведених мера, ради очувања и заштите рибљег фонда установљава се ловостај за све или поједине врсте риба на рибарском подручју, као и забрана лова риба које немају прописану величину. Министар ближе прописује мере за очување и заштиту рибљег фонда Наредбом о мерама за очување и заштиту рибљег фонда.[6] Овим подзаконским актом прописана је трајна и привремена забрана (ловостај) улова одређених врста риба, као и минималне ловне дужине за одређене врсте и ограничава се дневни улов рекреативног риболовца.

У складу са потврђеним међународним споразумима, Конвенцијом о биолошкој разноврсности УН,[7] Конвенцијом о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска

6 „Службени гласник РС", бр. 56/15 и 94/18.

7 Закон о потврђивању Конвенције о биолошкој разноврсности, „Службени лист СРЈ - Међународни уговори", бр. 11/01.

конвенција)[8] и Конвенцијом о очувању миграторних врста дивљих животиња (Бонска конвенција),[9] ограничени су или забрањени сви радови и активности које ометају или спречавају миграцију риба. Изградња и реконструкција водопривредних, енергетских и других објеката на риболовној води може се вршити под условом да се обезбеди несметано размножавање риба, миграције риба и очување рибљег фонда. Корисници доводних и других канала дужни су да уграде и одржавају одговарајуће уређаје који спречавају улаз рибе у те канале, а корисници брана су дужни да елиминишу до максималне могуће мере или неутралишу активности и препреке које ометају или спречавају миграцију риба.

Са циљем очувања екосистема риболовних вода, забрањено је у риболовну воду испуштати штетне и опасне материје или на њу деловати другим агенсима који би нарушили њене физичке, хемијске, биолошке и амбијенталне одлике, пореметили устаљени квалитет воде, угрозили здравствено стање, живот и опстанак риба и довели до нарушавања фаунистичког састава риболовне воде. Није дозвољено предузимати мере које доводе до промена хидролошког режима које негативно утичу на животни циклус, посебно на мрест рибљих врста, као и одлагање отпада на обалама риболовних вода и у риболовној води.

Као мера очувања аутохтоне ихтиофауне, није дозвољено уносити алохтоне (стране) врсте риба у риболовну воду. Није дозвољено уношење рибљих врста из регионално удаљених географских подручја, као и врста које потичу из географски ближих, али међусобно изолованих сливова.

Корисник рибарског подручја је дужан да Програмом управљања рибарским подручјем одреди поједине риболовне воде или њихове делове за посебна станишта риба значајна за биолошке потребе риба као што су: мрест, зимовање, раст, исхрана и кретање (миграција) риба. У посебним staништима трајно је забрањен сваки вид риболова, као и било какве друге активности које ометају мрест, развој и кретање риба, осим риболова у научноистраживачке сврхе.

1.4. Привредни риболов

Привредни риболов се обавља на рибарском подручју намењеном за обављање привредног риболова (рибарска подручја која обухватају водотоке Дунава, Саве и Тисе). Овај вид риболова може да обавља привредно друштво или предузетник који испуњава услове прописане Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда. Привредно друштво или предузетник обавља привредни риболов на основу уговора са корисником рибарског подручја и годишње дозволе за привредни риболов, у складу са Програмом управљања рибарским подручјем, односно Привременим програмом управљања рибарским подручјем. Приликом обављања привредног риболова, са рибаром у чамцу може бити још једно лице из безбедносних разлога.

8 Закон о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, „Службени гласник РС - Међународни уговори“, бр. 102/07.

9 Закон о потврђивању Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња, „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 102/07.

Годишњу дозволу за привредни риболов издаје корисник рибарског подручја на захтев привредног друштва или предузетника. Годишња дозвола за привредни риболов гласи на име и непреносива је.

Привредно друштво или предузетник које обавља привредни риболов обавезно је да свакодневно води евиденцију о улову рибе, сачини месечни и годишњи извештај и достави кориснику рибарског подручја на крају текућег месеца, односно године. Корисник рибарског подручја не може издати дозволу за привредни риболов у текућој години привредном друштву или предузетнику које му није доставило годишњи извештај за претходну годину.

Запослена лица у привредном друштву и предузетник могу обављати привредни риболов уколико су положили Стручни испит за рибара и уписани у Регистар привредних рибара који води министарство надлежно за послове заштите и одрживог коришћења рибљег фонда.

Обављање привредног риболова ближе је уређено Правилником о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и о начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов[10] и Програмом управљања рибарским подручјем.

1.5. Рекреативни и спортски риболов

Рекреативни риболов је непривредна активност и подразумева лов полно зрелих риба удичарским и помоћним мрежарским алатима ради задовољења потреба грађана за рекреацијом.

Рекреативним риболовом може да се бави лице на основу дозволе за обављање рекреативног риболова. У складу са потребом мотивисања млађих узрасних категорија становништва и наглашеном социјално одговорном политиком Србије, лица млађа од 14 година могу обављати рекреативни риболов без дозволе, једним штапом, у присуству лица које поседује дозволу за обављање рекреативног риболова.

Дозволу за рекреативни риболов за календарску годину (годишња дозвола), за један дан (дневна дозвола), односно за више дана, а највише до седам дана (вишедневна дозвола) издаје корисник рибарског подручја.

Годишња дозвола за рекреативни риболов важи на свим риболовним водама Републике Србије, осим на рибарском подручју у заштићеном подручју. Корисник рибарског подручја издаје годишњу дозволу за рекреативни риболов у јединицама локалне самоуправе које су наведене у уговору о уступању на коришћење рибарског подручја. Годишњу дозволу за рекреативни риболов лице купује у месту пребивалишта или боравишта, осим дозвола за риболов у заштићеном подручју.

За разлику од годишње дозволе за рекреативни риболов, корисник рибарског подручја издаје дневну и вишедневну дозволу за рекреативни риболов искључиво за риболовне воде које су му уступљене на коришћење.

10 „Службени гласник РС”, бр. 9/17 и 34/18.

Дозволу за рекреативни риболов у заштићеном подручју издаје управљач заштићеног подручја и може се користити само на рибарском подручју за које је издата.

Обављање рекреативног риболова ближе је уређено Правилником о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и о начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов и Програмом управљања рибарским подручјем. Корисник рибарског подручја може Програмом управљања рибарским подручјем одредити случајеве у којима се може ограничити или забранити рекреативни риболов на рибарском подручју, односно употреба појединих риболовних алата, опреме и средстава за рекреативни риболов, уз сагласност министра, односно надлежног покрајинског органа.

Спортски риболов је облик рекреативног риболова и односи се на такмичарски риболов као спортску активност. Корисник рибарског подручја је дужан да на рибарском подручју дозволи такмичења – спортски риболов под условима утврђеним Програмом управљања рибарским подручјем. Риболовне организације[11] обавезне су да за извођење својих такмичења траже одобрење од корисника рибарског подручја на коме обављају такмичења и услове обављања такмичења. Организатор такмичења дужан је да обезбеди да сви учесници такмичења на дан такмичења имају одговарајуће дозволе за рекреативни риболов. Риболовне организације обавезне су да своје такмичење организују у складу са мерама заштите и очувања рибљег фонда прописаним Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда.

1.6. Риболов у научноистраживачке сврхе и електрориболов

Риболов у научноистраживачке сврхе могу обављати организације које су регистроване за стручна и научна истраживања из области рибарства, ихтиологије или екологије копнених вода. Овај вид риболова обавља се у присуству рибочувара, на основу дозволе коју издаје министар надлежан за послове заштите и одрживог коришћења рибљег фонда, а на територији аутономне покрајине надлежни покрајински орган. Ималац дозволе дужан је да обавести корисника рибарског подручја и министарство, односно надлежни покрајински орган, о времену у којем ће обављати риболов у научноистраживачке сврхе и да о обављеном риболову сачини извештај и достави га министарству, односно надлежном покрајинском органу. Риболов у научноистраживачке сврхе може се обављати свим мрежарским, удичарским, самоловним алатима и апаратом за електрориболов, у мери и обиму који не нарушава састав ихтиофауне и не умањује битно постојећи рибљи фонд.

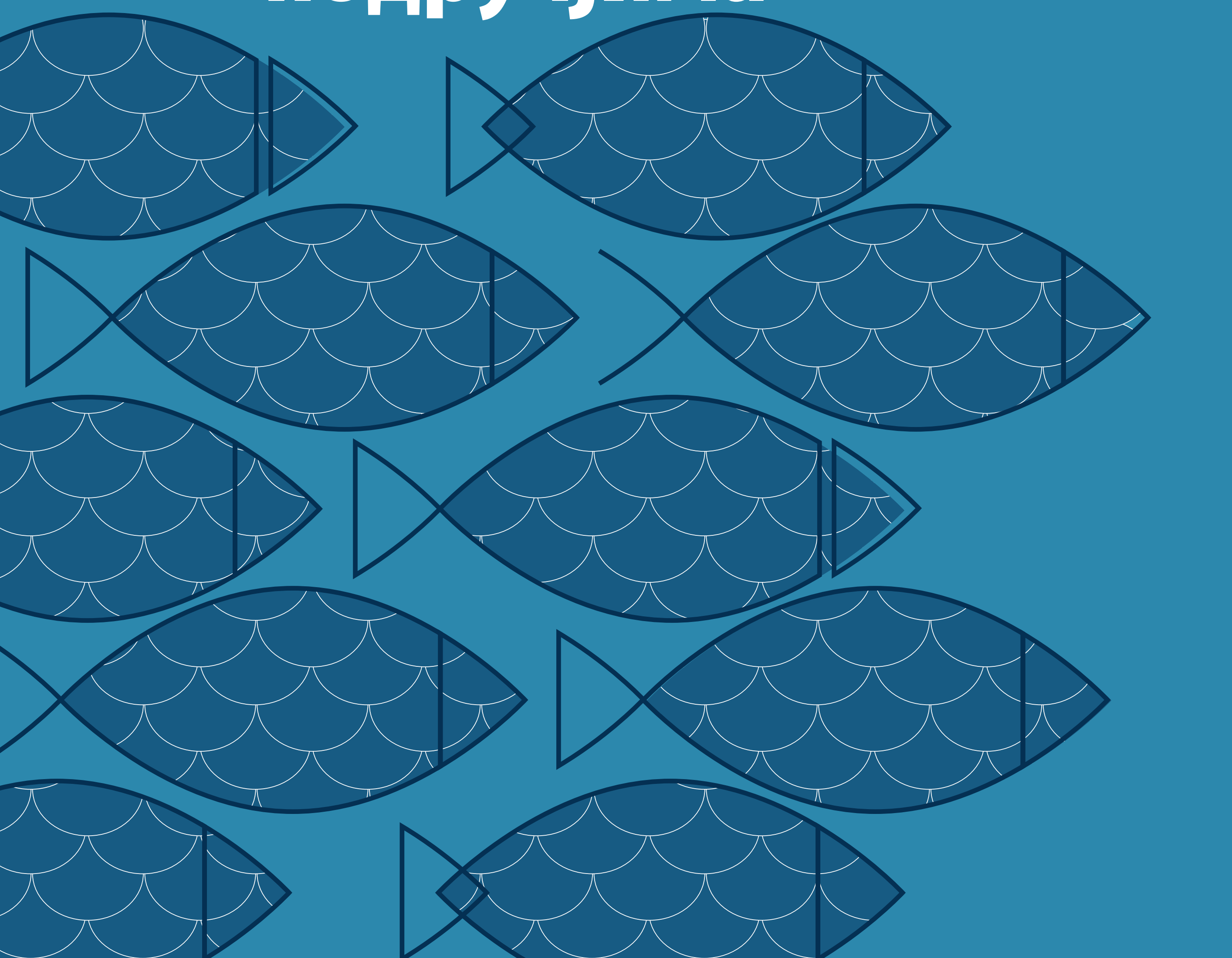
Риболов електричном струјом у научноистраживачке сврхе (електрориболов) на рибарском подручју је посебан облик риболова у научноистраживачке сврхе и обавља се под истим условима, у присуству рибочувара, на основу дозволе коју издаје министар, а на територији аутономне покрајине надлежни покрајински орган. Изузетно, електрориболов се може обављати у случају изловљавања рибе ради порибљавања и у случајевима спашавања рибе са поплављеног

11 Риболовне организације су удружења грађана основана ради рекреативног или спортског риболова, популаризације риболова, едукације риболоваца, њиховог организовања и евиденције.

подручја. Електрориболов могу да врше само лица која су стручно оспособљена за ту врсту риболова, а апарат за електрориболов мора бити таквих одлика да доводи до реверзибилне електронаркозе риба и да не изазива њихово угинуће. Апарат за електрориболов могу поседовати само научноистраживачке и стручне организације, овлашћене од стране министра.

ДРУГИ ДЕО

Надлежност над рибарским подручјима

ДРУГИ ДЕО

2. Надлежност над рибарским подручјима

2.1. Корисник рибарског подручја

Република Србија, као власник рибарских подручја, на одређено време уговором уступа ове ресурсе на коришћење појединим субјектима ради остварења јавног циља од опште друштвене важности, а то је заштита и одрживо коришћење рибљег фонда као природног богатства и добра од општег интереса. Ради извршавања овог јавног циља на кориснике рибарских подручја су законом пренета и одређена јавна овлашћења којима је, према процени законодавца, омогућено ефикасније и рационалније остваривање права и обавеза грађана и задовољавања њихових потреба од непосредног интереса за живот и рад, сагласно одредби члана 137, став 2 Устава, којом је утврђено да се поједина овлашћења могу законом поверити и предузећима, установама, организацијама и појединцима.

Корисник рибарског подручја може бити привредно друштво, јавно предузеће или друго правно лице које испуњава следеће услове:

1) да је регистровано код надлежног органа, односно уписано у одговарајући регистар;
2) да је технички и стручно опремљено за обављање делатности, односно да има запослено лице у сталном радном односу са стеченим високим образовањем на студијама другог степена (мастер академске студије, специјалистичке академске студије, специјалистичке струковне студије), односно на основним студијама у трајању од најмање четири године, биолошког, еколошког, ветеринарског или сточарског (зоотехничког) усмерења, а на којима је одслушало и положило курс(еве) из области рибарства или ихтиологије (у даљем тексту: стручно лице);
3) да није у року од две године, пре објављивања конкурса за уступање рибарског подручја на коришћење, кажњавано за привредне преступе и прекршаје из области заштите и одрживог коришћења рибљег фонда;
4) да његов законски заступник није осуђиван за неко од кривичних дела као члан организоване криминалне групе, да није осуђиван за кривична дела против привреде, кривична дела против животне средине, кривично дело примања или давања мита, кривично дело преваре;
5) да му није изречена мера забране обављања делатности, која је на снази у време објављивања конкурса;
6) да је измирило доспеле порезе, доприносе и друге јавне дажбине у складу са прописима Републике Србије.

Рибарско подручје уступа се на коришћење јавним конкурсом на период од десет година.

Корисник рибарског подручја је дужан да организује рибочуварску службу и обезбеди чување рибарског подручја.

Уговором о уступању на коришћење рибарског подручја могу се утврдити и друге обавезе корисника у складу са овим законом.

2.2. Рибочуварска служба

Корисник рибарског подручја је дужан да обезбеди чување рибарског подручја. Чување рибарског подручја врши рибочувар. Рибочувар има својство службеног лица. Поред рибочувара, корисник рибарског подручја може да ангажује и лица волонтере који послове чувања рибарског подручја обављају као пратња рибочувару.

Рибочувар је лице које је запослено на неодређено време код корисника рибарског подручја, које има стечено образовање четвртог степена, положен стручни испит и лиценцу за рибочувара и које није осуђивано за неко од кривичних дела као члан организоване криминалне групе, кривична дела против имовине, кривична дела против привреде, кривична дела против животне средине, кривично дело примања или давања мита и кривично дело преваре. Рибочувар има својство службеног лица.

Рибочувар при вршењу својих послова мора имати службену одећу, рибочуварску значку и рибочуварску легитимацију. Волонтер за послове чувања рибарског подручја које обавља као пратња рибочувару мора имати значку рибочувар-волонтер и рибочуварску легитимацију у којој је назначен његов волонтерски статус.

Чување рибарског подручја у оквиру граница заштићеног подручја површине мање од 100 хектара врши чувар природе који има положен стручни испит и лиценцу за рибочувара и он је рибочувар. У заштићеним подручјима веће површине од 100 хектара чување рибарског подручја обавља рибочувар.

У вршењу својих послова рибочувар, као службено лице, овлашћен је да: 1) затражи од лица затеченог на риболовној води или у њеној непосредној близини или у риболову да покаже исправе којима се утврђује његов идентитет и дозволу за привредни риболов, односно дозволу за рекреативни риболов; 2) изврши преглед објеката, пловних објеката, возила, риболовног алата, опреме и улова и да утврди да ли се риболов обавља у складу са овим законом; 3) приступи свакој риболовној води на рибарском подручју у циљу контроле; 4) фотографише и снима недозвољене радње и лица која учествују у њима затечена на риболовној води или у њеној непосредној близини; 5) привремено одузме дозволу за привредни или рекреативни риболов, средства, алат и опрему, као и друге предмете пронађене на риболовној води или у њеној непосредној близини, ако постоји основана сумња да су употребљени или намењени за извршавање радњи које су забрањене овим законом; 6) одузме улов уколико постоји основана сумња да је риба уловљена у супротности са одредбама овог закона; 7) затражи помоћ надлежног органа унутрашњих послова и инспектора надлежног за послове заштите и одрживог коришћења

рибљег фонда (у даљем тексту: инспектор) ако је онемогућен у вршењу послова рибочуварске службе; 8) обавља и друге послове у складу са програмом управљања рибарским подручјем.

Лице затечено на риболовној води или у њеној непосредној близини дужно је да на захтев рибочувара покаже исправе којима се утврђује његов идентитет и дозволу за привредни риболов, односно дозволу за рекреативни риболов и омогући преглед објеката, пловних објеката, возила, риболовног алата, опреме, средстава и улова.

2.3. Програм управљања рибарским подручјем

Програм управљања рибарским подручјем је основни плански документ за коришћење рибарског подручја.

Програм управљања рибарским подручјем садржи: 1) податке о кориснику рибарског подручја; 2) податке о рибарском подручју; 3) основне хидрографске, хидролошке, биолошке, физичке, хемијске и друге карактеристике вода рибарског подручја и податке о еколошком статусу вода; 4) податке о рибљим врстама у водама рибарског подручја, процену њихове биомасе и годишње продукције са посебним освртом на риболовно најзначајније врсте и заштићене врсте; 5) услове заштите природе; 6) време риболова; 7) дозвољене технике риболова, опрему, алате и врсте мамаца којима се може ловити на одређеној риболовној води рибарског подручја; 8) мере за заштиту и одрживо коришћење рибљег фонда; 9) просторни распоред, границе и мере за заштиту посебних станишта риба, као и мере спашавања риба са плавних подручја; 10) програм порибљавања по врстама и количини риба и времену и месту порибљавања; 11) дозвољени излов рибе по врстама и количини на основу годишњег прираста рибљег фонда; 12) услове обављања риболовних активности и мере за њихово унапређење, услове за обављање спортског риболова, као и мере за унапређење риболовног туризма на рибарском подручју; 13) организацију рибочуварске службе и број рибочувара; 14) процедуре за откривање и сузбијање загађивања вода рибарског подручја; 15) програм мониторинга рибарског подручја; 16) програм едукације рекреативних риболоваца; 17) економске показатеље коришћења рибарског подручја; 18) средства потребна за спровођење програма управљања рибарским подручјем и начин обезбеђивања и коришћења тих средстава.

Корисник рибарског подручја је дужан да најкасније у року од годину дана од дана потписивања уговора о коришћењу рибарског подручја донесе и прибави сагласност на Програм управљања рибарским подручјем, за период на који му је уступљено на коришћење.

Управљач заштићеног подручја доноси Програм управљања рибарским подручјем за период од десет година и дужан је да исти поднесе на сагласност годину дана пре истека претходног Програма управљања рибарским подручјем.

У складу са Програмом управљања рибарским подручјем, корисник рибарског подручја одн. управљач заштићеног подручја доноси и доставља на сагласност Годишњи програм управљања рибарским подручјем, најкасније до 1. децембра текуће године за наредну годину.

Програм управљања рибарским подручјем има трајну вредност уз мониторинг квалитативног састава и узрасне структуре рибљег фонда, биомасе, продукције и риболовног притиска на рибљи фонд који се спроводи сваке треће године коришћења рибарског подручја.

Министар надлежан за послове заштите и одрживог коришћења рибљег фонда, односно надлежни покрајински орган даје сагласност на програм управљања рибарским подручјем и годишњи програм управљања рибарским подручјем.

ТРЕЋИ ДЕО

Надлежност других органа у вези заштите и одрживог коришћења рибљег фонда

3. Надлежност других органа у вези заштите и одрживог коришћења рибљег фонда

3.1. Управни послови

Управне послове заштите и одрживог коришћења рибљег фонда обавља надлежно министарство и надлежни орган аутономне покрајине.

3.2. Организације за заштиту природе - заводи за заштиту природе

Послове заштите природе и природних добара која се налазе на територији Републике Србије обавља Завод за заштиту природе Србије. Послове заштите природе и природних добара која се целом или већим делом своје површине налазе на територији Аутономне Покрајине Војводине, обавља Покрајински завод за заштиту природе.

У складу са чланом 9 Закона о заштити природе, акт о условима заштите природе прибавља се приликом израде програма управљања рибарском подручјем. Завод за заштиту природе Србије и Покрајински завод за заштиту природе издају акт о условима заштите природе за заштићена подручја III категорије, за која акт о условима заштите природе не доноси Министарство нити надлежни орган аутономне покрајине, као и за подручја која нису заштићена у смислу прописа о заштити природе, као и стручну основу. За сва остала заштићена подручја, акт о условима заштите природе издају Министарство заштите животне средине и надлежни покрајински орган, а Завод за заштиту природе Србије и Покрајински завод за заштиту природе доносе стручну основу за издавање услова заштите природе.

3.3. Надзор над радом и применом закона и инспекцијски надзор

3.4. Надлежност других министарстава (Министарство унутрашњих послова, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – Републичка дирекција за воде)

Министарство унутрашњих послова, Дирекција полиције, Управа криминалистичке полиције прати, анализира стање и токове свих видова криминала, организује и предузима полицијске мере и радње на спречавању, откривању, расветљавању кривичних дела, откривању и хапшењу учинилаца кривичних дела и привођењу надлежним правосудним органима, с тим у вези, сарађује са другим организационим јединицама Министарства, надлежним правосудним органима, као и другим државним органима и организацијама, а све у циљу расветљавања и документовања кривичних дела и обезбеђења материјалних доказа. У циљу испуњења ових надлежности предузимају се законом прописане мере и радње и примењују полицијска овлашћења, о чијем предузимању се обавезно обавештава јавни тужилац.

У саставу Управе криминалистичке полиције, Службе за сузбијање криминала, систематизовано је одељење које обавља послове праћења кретања стања еколошког криминала у Републици Србији, непосредно се укључује у расветљавање кривичних дела еколошког криминала и координира радом свих 27 организационих јединица надлежних за сузбијање еколошког криминала у подручним полицијским управама.

Ако постоје основи сумње да је извршено кривично дело против животне средине за које се гони по службеној дужности, инспектори су дужни да предузму потребне мере да се пронађе учинилац кривичног дела, да се учинилац или саучесник не сакрије или не побегне, да се открију и обезбеде трагови кривичног дела и предмети који могу послужити као доказ, као и да прикупи сва обавештења која би могла бити од користи за успешно вођење кривичног поступка. У циљу испуњења ових дужности могу се предузети законом прописане мере и радње и применити полицијска овлашћења, а о предузимању мера и радњи одмах, а најкасније у року од 24 часа, након предузимања, у обавези је да обавести јавног тужиоца.

Инспекцијски надзор над спровођењем одредаба Закона о водама[12] и прописа донетих на основу овог закона врши Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде преко инспектора надлежног за послове водопривреде (водни инспектор).

3.5. Надлежност тужилаштва

Јавни тужилац је овлашћени тужилац за кривично гоњење за кривична дела за која се гоњење предузима по службеној дужности, а имајући у виду да су сва кривична дела која као заштитни објекат имају животну средину кривична дела за које се гоњење може предузети само по службеној дужности, јавни тужилац је управо једини овлашћени тужилац за гоњење ових кривичних дела и његова улога је стога велика и веома значајна. Сви други државни органи, укључујући

12 „Службени гласник РС", бр. 30/10, 93/12, 101/16 и 95/18 - др. закон.

полицију, који су надлежни за откривање кривичних дела и њихових учинилаца, па и организације које могу дати допринос у овом гоњењу, дужни су да поступе по захтеву јавног тужиоца.

Јавни тужилац може наложити полицији да предузима одређене радње ради откривања кривичних дела и проналажења осумњичених. Полиција је дужна да изврши налог јавног тужиоца, као и да га о предузетим радњама редовно обавештава. У току предистражног поступка јавни тужилац је овлашћен да од полиције преузме вршење радње коју је полиција на основу закона самостално предузела.

Изузетно је важно да надлежни органи (чуварска служба, полиција или надлежни инспекцијски органи) који сазнају за незакониту активност у заштићеном подручју која може представљати кривично дело о томе без одлагања обавесте надлежног јавног тужиоца, на коме је да оцени да ли има места кривичном гоњењу и да ли би упоредо или сукцесивно вођење кривичног и прекршајног поступка било у супротности са начелом *ne bis in idem* (не двапут о истом), прокламованим у члану 4 ЗКП.

ЧЕТВРТИ ДЕО

Поступање надлежних органа

ЧЕТВРТИ ДЕО

4. Поступање надлежних органа

4.1. Поступање корисника рибарског подручја

У вршењу послова, корисник рибарског подручја је дужан да: 1) прикупља и обрађује податке потребне за израду привременог програма управљања рибарским подручјем и програма управљања рибарским подручјем; 2) прикупља и доставља министарству податке за вођење катастра риболовних вода; 3) израђује Годишњи програм управљања рибарским подручјем; 4) прикупља и обрађује податке о контролисаним лицима, улову и другим запажањима на рибарском подручју; 5) врши проверу услова за издавање дозвола за привредни риболов, издаје и води евиденцију о издатим дозволама за привредни и рекреативни риболов; 6) континуирано прати да ли привредна друштва или предузетници испуњавају услове за обављање привредног риболова и у случају престанка испуњености услова обавештава надлежног инспектора; 7) прикупља, обрађује и архивира податке о улову привредних рибара и рекреативних риболоваца; 8) води евиденцију о извршеним порибљавањима, селективном риболову, транслокацији рибе и акцидентним угинућима риба на рибарском подручју; 9) подноси пријаву за привредни преступ и захтев за покретање прекршајног поступка; 10) прикупља податке, израђује и благовремено доставља годишње извештаје и извештаје о коришћењу рибарског подручја; 11) извести министарство о угинућу риба на рибарском подручју; 12) обавља друге стручне послове везане за реализацију Програма управљања рибарским подручјем, спровођење мера заштите рибљег фонда и друге послове прописане овим законом.

Корисник рибарског подручја је дужан да обезбеди чување рибарског подручја успостављањем рибочуварске службе. Рибочувар има својство службеног лица. Поред рибочувара, корисник рибарског подручја може да ангажује и лица волонтере који послове чувања рибарског подручја обављају као пратња рибочувару.

4.2. Поступање инспекције

Инпекцијски надзор над применом одредаба Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда и прописа донетих на основу овог закона врши министарство надлежно за послове заштите и одрживог коришћења рибљег фонда, преко надлежног инспектора. Аутономној покрајини поверено је вршење инспекцијског надзора над применом одредаба овог закона на територији аутономне покрајине.

Редован инспекцијски надзор

Редован инспекцијски надзор врши се према плану инспекцијског надзора. Редовне инспекцијске надзоре рибарских подручја првенствено планира надлежна инспекција за заштиту и одрживо коришћење рибљег фонда који може да се врши као самосталан или заједнички надзор са другим инспекцијама. У оквиру граница рибарског подручја редовне инспекцијске надзоре врше и друге надлежне инспекције у оквиру својих овлашћења. Надлежна инспекција поступа и по одредбама Закона о инспекцијском надзору[13] којим је прописана садржина, врсте, облици и поступак инспекцијског надзора, овлашћења и обавезе учесника у инспекцијском надзору и друга питања од значаја за инспекцијски надзор.

Годишњи план инспекцијског надзора
- Оперативни план

Припрема за инспекцијски надзор
- Расположиви подаци
- Екстерни регистри (базе података)

Налог за инспекцијски надзор

Обавештење о инспекцијском надзору

Инспекцијски надзор

Поступање (вршење инспекцијског надзора)
- Теренски
- Канцеларијски
- Теренски и канцеларијски

Утврђено чињенично стање
- Записник
- Примедбе на записник

Утврђено чињенично стање - без незаконитости
- Поступак се окончава достављањем записника

Утврђено чињенично стање - са незаконитостима
- Управне мере
  - » Решење
    - ✓ Извршење решења
- Казнене мере
  - » Захтев за покретање прекршајног поступка (надлежни прекршајни суд)
    - ✓ Пресуда
  - » Пријава за привредни преступ (надлежно тужилаштво)
    - ✓ Пресуда
  - » Кривична пријава (надлежно тужилаштво)
    - ✓ Пресуда

13 „Службени гласник РС", бр. 36/15, 44/18 - др. закон и 95/18.

Ванредан инспекцијски надзор

Ванредан инспекцијски надзор везан за спровођење мера у рибарским подручјима покреће надлежна инспекција за заштиту и одрживо коришћење рибљег фонда. Приликом вршења ванредног инспекцијског надзора могуће је учешће и других инспекција, пре свега инспекције за заштиту животне средине и надлежне водне инспекције, у вршењу заједничког инспекцијског надзора. Ванредан инспекцијски надзор покреће и водна инспекција по пријави корисника рибарског подручја - рибочуварске службе, као и по пријави правног и физичког лица, као самостални или заједнички.

По плану

По службеној дужности

По пријави и представци физичког или правног лица

- Пријава и представка се подноси надлежној инспекцији на прописаном обрасцу путем поште и путем електронске поште
- Пријаву и представку надлежна инспекција може примити и телефонским путем

По упозорењу надлежних органа

- Писаним и усменим путем

Захтевом другог лица коме је посебним законом признато својство странке у поступку

Захтевом надзираног субјекта

Хитно поступање инспекције и других надлежних органа и организација ради спречавања настанка штетних последица по живот или здравље људи, имовину веће вредности, животну средину или биљни или животињски свет, укључујући и ризик код ког штетне последице нису тренутне или непосредне

Налог за инспекцијски надзор (није неопходан, посебно при хитном поступању)

Обавештење о инспекцијском надзору (није неопходно, посебно при хитном поступању)

Помоћ других органа код ванредног инспекцијског надзора:

- Министарство унутрашњих послова – МУП
  - » Надлежна инспекција може захтевом затражити обезбеђење локације и физичку заштиту
- Суд
  - » Надлежна инспекција мора да прибави писану одлуку надлежног суда ако намерава да изврши увиђај у стамбеном простору или другом простору са таквом наменом

Инспекцијски надзор

Прикупљање докумената (чињеница)

- Расположиве информације
- Мерења овлашћених правних лица

Поступање (вршење инспекцијског надзора)

- Теренски
- Канцеларијски
- Теренски и канцеларијски

Утврђено чињенично стање

- Записник
- Примедбе на записник

Утврђено чињенично стање - без незаконитости

- Поступак се окончава достављањем записника

Утврђено чињенично стање - са незаконитостима

- Управне мере
  - » Решење
    - ✓ Извршење решења

- Казнене мере
  - » » Захтев за покретање прекршајног поступка (надлежни прекршајни суд)
    - ✓ Пресуда
  - » » Пријава за привредни преступ (надлежно тужилаштво)
    - ✓ Пресуда

  » Кривична пријава (надлежно тужилаштво)

    ✓ Пресуда

  Напомена: У зависности од хитности и ситуације на терену могуће су измене сагласно прописаним условима.

4.3. Поступање МУП

- Поступање по добијеним обавештењима – полицијско опажање, опсервирање

  * Закон о полицији, члан 50

- Овлашћења полиције

  * Законик о кривичном поступку, члан 286 и Закон о полицији, члан 64

- Обавештавање

  * Надлежно тужилаштво
  * Надлежна инспекција за заштиту животне средине
  * Надлежна рибочуварска служба

- Обезбеђење лица места
- Прикупљање доказа

  * Увиђај
  * Надлежна рибочуварска служба
  * Надлежна инспекција за заштиту животне средине

- Утврђено чињенично стање
- Обустава
    * Није утврђена незаконитост
- Кривична пријава надлежном тужилаштву
    * Утврђена незаконитост
- Тужилаштво
    * Оптужни предлог надлежном суду
- Суд
    * Пресуда

4.4. Поступање тужилаштва

4.4.1. Основи за надлежно поступање јавног тужилаштва у Србији

4.4.1.1. Устав Републике Србије

Током XX века, а у складу са тадашњим тенденцијама у упоредно правним системима и све већом потребом да се услед технолошког развоја заштити животна средина, законодавство Србије, односно тадашње Југославије, је врло рано препознало значај уставне заштите животне средине тако да појам заштите животне средине постаје уставна категорија и први пут добија уставну заштиту амандманом на Устав СФРЈ 1963. Тим амандманом је било одређено да Федерација уређује заштиту животне средине од опасности за живот и здравље људи који угрожавају читаву територију преко својих органа и организација, с тим што се до Устава 2006. године користи термин човекова средина, која антропоцентрично поставља ову заштиту, а што је произлазило из ондашњег поимања животне средине као средине за живот људи. Устав Републике Србије у члану 74 дефинише да свако има право на здраву животну средину, те да свако има право на благовремено и потпуно обавештавање о стању животне средине. Овде се уочава начелна опредељеност државе да обезбеди здраву животну средину свима који живе на територији Републике Србије, а право на активно информисање јавности о стању животне средине додатно је загарантовано чланом 51 Устава који гарантује право на истинито, потпуно и благовремено обавештавање о питањима од јавног значаја, јер се истим чланом утврђује обавеза носиоца јавних власти да омогуће приступ еколошким информацијама. Са тим у вези је и усвајање Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине (Архуска конвенција), која је од стране Народне скупштине Републике Србије ратификована 12. маја 2009. године.

4.4.1.2. Закон о јавном тужилаштву

Заштиту животне средине Устав Републике Србије[14] гарантује и чланом 155, став 1 у коме се наводи да је Јавно тужилаштво јединствен и самосталан државни орган који гони учиниоце кривичних и других кажњивих дела и врши друге надлежности којима се штити јавни интерес одређен законом. Овакву формулацију јавног тужилаштва је преузео и Закон о јавном тужилаштву[15] који у члану 2, став 1 наводи да је јавно тужилаштво јединствен и самосталан државни орган који гони учиниоце кривичних и других кажњивих дела и врши друге надлежности којима се штити јавни интерес одређен законом. Сада се одређује другачија улога јавног тужиоца у односу на улогу како је то дефинисао Устав РС пре усвајања амандмана и како је то регулисао ранији Закон о јавном тужилаштву, а основна разлика се састоји у томе што је сада у надлежности тужиоца, осим гоњења учинилаца кривичних и других кажњивих дела, вршење друге надлежности којима се штити јавни интерес одређен законом.[16] Из стилизације наведеног амандмана произлази да све надлежности укључујући и прогон учинилаца кажњивих дела, јавно тужилаштво врши ради заштите јавног интереса одређеног законом, односно да се јавни интерес доводи у контекст свеукупне надлежности јавног тужилаштва.[17] Оваква нова улога јавног тужиоца предузимања надлежности којима се штити јавни интерес укључујући прогон учинилаца кажњивих дела, али и све друге надлежности, посебан значај има приликом заштите животне средине, јер заштитни објекат код ових кажњивих дела искључиво зависи од заштите коју може да пружи јавни тужилац, имајући у виду да се кривично гоњење за сва кривична дела из главе 24 Кривичног законика којима је заштитни објекат животна средина предузима искључиво по службеној дужности, односно да је јавни тужилац једини овлашћени тужилац.

Полазећи од основне улоге јавног тужиоца, а то је гоњење учинилаца кривичних дела и вршење друге надлежности којима се штити јавни интерес одређен законом, животна средина добија заштиту кроз кривично право, као и привредно казнено и прекршајно право. Стога су најзначајнији закони које у заштити животне средине примењује јавни тужилац Кривични законик,[18] Законик о кривичном поступку,[19] Закон о одговорности правних лица за кривична дела,[20] Закон о привредним преступима,[21] Закон о прекршајима,[22] али и многи секторски закони, као што су Закон о заштити животне средине, Закон о процени утицаја на животну средину, Закон о управљању отпадом, Закон о заштити ваздуха, Закон о заштити од јонизујућег зрачења и о нуклеарној сигурности, Закон о заштити од нејонизирајућег зрачења, Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, Закон о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја, Закон о амбалажи и амбалажном отпаду, Закон о заштити природе, Закон о

14 „Службени гласник РС“, бр. 98/06 и 115/21.

15 „Службени гласник РС“, бр. 10/23.

16 Горан Илић, „Коментар Закона о јавном тужилаштву“, Београд 2023, стр. 22.

17 Исто, стр. 23.

18 „Службени гласник РС“, 85/05....35/19.

19 „Службени гласник РС“, бр. 72/11...37/19.

20 „Службени гласник РС“, бр. 97/08.

21 „Службени лист СФРЈ“, бр. 4/77, 36/77 – испр., 14/85, 10/86 (пречишћен текст), 74/87, 57/89 и 3/90; „Службени лист СРЈ“, бр. 27/92, 16/93, 31/93, 41/93, 50/93, 24/94, 28/96 и 64/01 и „Службени гласник РС“, бр. 101/05 – др. закон.

22 „Службени гласник РС“, бр. 65/13....112/22.

заштити од буке у животној средини, Закон о хемикалијама, Закон о биоцидним производима.[23] У посебну групу закона спадају и Закон о пољопривредном земљишту,[24] Закон о дивљачи и ловству[25] и други.

4.4.1.3. Кривични законик

Први пут је у кривичном законодавству тадашње СР Србије било уврштено кривично дело – загађивање животне средине члана 133 КЗ СРС,[26] мада у оквиру групе кривичних дела против здравља људи и човекове средине. Ово из разлога што се животна средина тада доводила у везу углавном са здрављем људи, али временом се дошло до тога да је животну средину потребно заштитити као посебни, самостални објекат заштите јер није повезана само са здрављем људи већ и са очувањем свих живих бића, ваздуха, воде, тла као неопходних за опстанак планете. Након уставне одредбе да се штити животна средина измењено је и кривично законодавство те је у глави 24 КЗ РС, која говори о кривичним делима против животне средине, предвиђено 18 кривичних дела.

Кривични законик[27] регулише животну средину као објекат заштите кроз 18 кривичних дела од члана 260 до члана 277 који члан се управо односи на незаконит риболов. Иако предвиђа као заштитни објекат животну средину сам Кривични законик у свом члану 112 није дефинисао појам животне средине. Из тог разлога морамо да користимо дефиницију животне средине која је дата у Закону о заштити животне средине и то као скуп природних и створених вредности чији комплексни међусобни односи чине окружење, односно простор и услове за живот.[28]

У кривичноправном погледу рибљи фонд се штити чланом 277 Кривичног законика који предвиђа кажњавање приликом лова рибе или других водених животиња за време ловостаја или у водама у којима је лов забрањен, односно лова експлозивом, електричном струјом, отровом, средствима за омамљивање или на начин штетан за размножавање тих животиња или којим се те животиње масовно уништавају, као и лов рибе или других водених животиња веће биолошке вредности или у већој количини или кад се при лову уништи већа количина риба или других водених животиња и регулише да ће се улов и средства за риболов одузети.[29] Овај члан Кривичног законика предвиђа казне за учиниоце кривичног дела и то за основни облик предвиђа као запрећену новчану казну или казну затвора до шест месеци, а код тежег облика казну затвора до три године. Код овог кривичног дела као и код већине кривичних дела из члана 24 Кривичног законика се за само постојање кривичног дела, или код овог кривичног дела за постојање тежег облика, тражи да заштитни објекат буде „у већој количини" или у овом случају „веће биолошке вредности", при том не прописујући на који начин ове прилично широко одређене појмове

23 „Службени гласник РС", бр. 36/09 и 88/10.

24 „Службени гласник РС", бр. 62/06 и 65/08.

25 „Службени гласник РС", бр. 18/10.

26 „Службени гласник СРС", бр. 20/77...21/90.

27 „Службени гласник РС", 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/2013, 108/14, 94/16 и 35/19.

28 Члан 3, став 1, тачка 2 Закона о заштити животне средине, „Службени гласник РС", бр. 135/04, 36/09, 36/09 – др. закон, 72/09 – др. закон, 43/11 - одлука УС, 14/16, 76/18, 95/18 и 95/18 – др. закон и „Јавно тужилаштво и заштита животне средине: Нормативни оквир и анализа проблема", Београд 2021, стр. 32.

29 „Службени гласник РС", 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19.

одредити, те се оставља прилично неуједначеној пракси да одреди и дефинише, што свакако узрокује правну несигурност, као и неуједначено поступање у пракси.

4.4.1.4. Законик о кривичном поступку

Законодавни оквир за надлежност и поступање јавног тужиоца је Законик о кривичном поступку који утврђује правила чији је циљ да нико невин не буде осуђен, а да се учиниоцу кривичног дела изрекне кривична санкција под условима које прописује кривични закон, на основу законито и правично спроведеног поступка.[30] Такође, регулише поступање јавног тужиоца у кривичном поступку и крунски је закон када се регулише начин и законитост прикупљања доказа. Једно од основних начела Законика о кривичном поступку је начело легалитета које представља обавезу и дужност јавног тужиоца да предузме кривично гоњење када постоје основи сумње да је учињено кривично дело или да је учињено кривично дело за које се гони по службеној дужности, а како је то и прописано у члану 6 Законика о кривичном поступку.[31] У истом члану, став 3, се наводи да изузетно од става 1 и става 2 овог члана, јавни тужилац може одлучити да одложи или не предузме кривично гоњење под условима прописаним овим закоником.[32] Овде се као супротност начелу легалитета појављује начело опортунитета, али само као могућност, дискреционо право јавног тужиоца да одлучи да одложи или не предузме кривично гоњење.

Начело опортунитета је у наш правосудни систем уведено 2002. године и од тада се, са мање или више заступљености, примењује. Да би било примењено потребно је да су испуњена четири основна услова а то су: **услови стварне природе** - да постоје основи сумње да би се против неког лица могао водити кривични поступак за одређено кривично дело, под условом да је у питању кривично дело за које Законик о кривичном поступку предвиђа такву могућност, односно да се ради о кривичном делу за које је прописана новчана казна или казна затвора до пет година; затим **услови правне природе** - постојање битних елемената кривичног дела и процесних претпоставки, односно одсуство околности које искључују кривично гоњење; затим **јавни интерес** који се мора процењивати у сваком конкретном случају. Препорука је да се јавни интерес цени у складу са појмом јавног интереса у демократском друштву развијеним у пракси Европског суда за људска права. Поред ова три услова, четврти неопходан услов за примену опортунитета јесте оцена тужиоца о **целисходности примене** овог начела која се такође цени у сваком конкретном случају, а приликом те оцене треба имати у виду природу извршеног кривичног дела, последице које је изазвало, личност учиниоца, да ли се, имајући у виду напред наведене околности, може применом овог начела постићи сврха кажњавања, дејство кривичног поступка на јавност, разлоге процесне економије, као и сразмерност трошкова кривичног поступка.

У Законику о кривичном поступку се начело опортунитета регулише у члану 283 и члану 284. У оба случаја, крајња одлука јавног тужиоца је одбачај кривичне пријаве, те се одредбе члана 51,

30 „Службени гласник РС“, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, 35/19, 27/21 - одлука УС и 62/21 - одлука УС.

31 С. Кнежевић „Кривично процесно право - општи део“, Правни факултет Универзитета у Нишу, 2015, стр. 53; Ј. Н. Киурски, „Начело опортунитета кривичног гоњења“, Београд 2019, стр. 66 и „Службени гласник РС“, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, 35/19, 27/21 - одлука УС и 62/21 - одлука УС.

32 „Службени гласник РС“, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, 35/19, 27/21 - одлука УС и 62/21 - одлука УС.

став 2 Законика о кривичном поступку неће примењивати.[33] Према члану 283 Законика о кривичном поступку примена начела опортунитета могућа је код кривичних дела за које је прописана новчана казна или казна затвора до пет година. У пракси су се појавили проблеми код испуњења формалног услова за примену овог начела па стога треба нагласити да примена одлагања кривичног гоњења није могућа за кривична дела у којима је новчана казна прописана као споредна, кумулативно прописана уз казну затвора што се може објаснити тиме да је у Законику о кривичном поступку формални услов за примену овог института одређен алтернативно.

Имајући у виду природу кривичних дела против животне средине, као и чињеницу која кривична дела се појављују као најучесталија у извршењу, целисходност предузимања одлагања кривичног гоњења је изузетно фрагилна и мора јој се прићи са посебном опрезношћу, посебно имајући у виду природу кривичних дела, јер се извршењем ових кривичних дела повређује животна средина, биљни и животињски свет и индиректно здравље људи, да су извршиоци врло често иста лица, било да су појединци или власници или управљачи фабрика или других правних лица који овим делима избегавају да плате редовне еколошке активности на које су обавезни по закону, да је јавност, с обзиром на последице, увек заинтересована за исход кривичног поступка, али са друге стране треба ценити и ефикасност поступка, и сразмерност трошкова кривичног поступка и очекиваних ефеката суђења. Осим услова за примену одлагања кривичног гоњења код кривичних дела против животне средине, никако се не може приступити примени овог института уколико нису испуњени и циљеви примене одлагања кривичног гоњења, а то је да се применом овог института постигне сврха кажњавања у конкретној кривичној ствари и повећање ефикасности поступка и растерећење судова, посебно имајући у виду да су кривични поступци у случајевима заштите животне средине врло често повезани са извођењем многих доказних радњи, прикупљањем великог броја доказа, предузимањем вештачења која су врло скупа и трају дуго, тако да и сами поступци дуго трају. Приликом процене да ли применити одлагање кривичног гоњења код кривичних дела против животне средине треба ценити и могућност одређивања неких од обавеза предвиђених чланом 283, став 1 Законика о кривичном поступку, односно њиховој адекватности јер је Законик о кривичном поступку усвојио ресторативни карактер одлагања кривичног гоњења, као и да је право на накнаду штете најважније право жртве кривичних дела, те уколико је кривичним делом причињена штета, јавни тужилац треба осумњиченом да најпре предложи као обавезу отклањање штетне последице настале извршењем кривичног дела или накнаду причињене штете.[34] С тим у вези се као најадекватнија показује обавеза предвиђена чланом 283, став 1, тачка 1 Законика о кривичном поступку да осумњичени отклони штетну последицу насталу извршењем кривичног дела или да накнади причињену штету. Поред обавезе из члана 283, став 1, тачка 1 ЗКП код примене одлагања кривичног гоњења код кривичних дела против животне средине као адекватна обавеза коју би требало одређивати јесте и уплата одређеног износа у хуманитарне сврхе из члана 283, став 1, тачка 2 ЗКП, али тек уколико се утврди да, с обзиром на природу кривичног дела, околности под којима је дело учињено, као и личност учиниоца сврха одлагања кривичног гоњења не може бити остварена неком другом обавезом.

33 Исто.

34 „Приручник за примену начела опортунитета кривичног гоњења", Београд 2019.

4.4.1.5. Закон о одговорности правних лица за кривична дела

Закон о одговорности правних лица за кривична дела[35] у наше кривично законодавство је уведен још 27. октобра 2008. године, али примена још увек није знатна, иако према досадашњој статистици у највећем броју случајева правна лица изазивају еколошке акциденте, те би се као незамењив закон у области кривичноправног регулисања заштите животне средине управо могао применити овај закон.

Иако доста добро законско решење, постоје разлози *pro et contra* за примену овог закона, посебно имајући у виду да постоји од раније установљена одговорност правних лица и одговорних лица кроз кажњавање за привредне преступе и прекршаје. Ипак овај закон нуди добра решења и треба га користити посебно када одговорност правног и одговорног лица превазилази привредно казнену или прекршајну одговорност, као и да ће правно лице одговарати иако је код одговорног лица наступила околност која трајно **искључује кривичну одговорност**.

4.4.1.6. Закон о привредним преступима

Чланом 2, став 1 Закона о привредним преступима је прописано да је „привредни преступ друштвено штетна повреда прописа о привредном или финансијском пословању, која је проузроковала или могла проузроковати теже последице и која је прописом надлежног органа одређена као привредни преступ".[36] Овлашћење за гоњење привредних преступа је поверено јавном тужиоцу, а чланом 85 овог закона[37] прописана је обавеза државних органа да подносе пријаве за привредне преступе, са тим што је у Закону прописана ова обавеза и за организације удруженог рада и самоуправне организације и заједнице, што су облици привредног пословања који више не постоје, а реликт су једног прошлог времена, у коме је Закон о привредним преступима усвојен и од тада није коренито мењан. Разлог због чега није мењан са сигурношћу се може објаснити његовом ефикасношћу, без обзира на то што је у иницијалном тексту усвојен пре више од 40 година, био је толико добро постављен да је његова примена сасвим ефикасна и данас.[38]

4.4.1.7. Закон о прекршајима

Члан 2 Закона о прекршајима прописује да је прекршај противправно дело које је законом или другим прописом надлежног органа одређено као прекршај и за које је прописана прекршајна санкција.[39] Прекршајни поступак покреће се решењем суда на основу захтева за покретање прекршајног поступка и издатог прекршајног налога поводом кога је поднет захтев за судско одлучивање. Захтев за покретање прекршајног поступка подноси овлашћени орган или оштећени, а овлашћени органи су органи управе, овлашћени инспектори, јавни тужиоци и други органи и организације који врше јавна овлашћења у чију надлежност спада непосредно извршење или

35 „Службени гласник РС", бр. 97/08.

36 „Службени лист СФРЈ", бр. 4/77, 36/77, 14/85, 74/87, 57/89 и 3/90; „Службени лист СРЈ", бр. 27/92, 24/94, 28/96 и 64/01 и „Службени гласник РС", бр. 101/05.

37 Исто.

38 „Јавно тужилаштво и заштита животне средине: Нормативни оквир и анализа проблема у пракси", Београд 2021, стр. 70.

39 „Службени гласник РС", бр. 65/13, 13/16, 98/16 – одлука УС, 91/19, 91/19 – др. закон и 112/22 - одлука УС.

надзор над извршењем прописа у којима су прекршаји предвиђени. Прекршајни суд је дужан да испита да ли постоје услови за покретање прекршајног поступка, односно да ли захтев за покретање прекршајног поступка садржи све обавезне елементе прописане чланом 181 и да ли је достављен у довољном броју примерака, те уколико има неке од недостатака, обавеза је суда да од подносиоца захтева затражи допуну захтева у одређеном року који не може бити дужи од 15 дана.[40] Прекршајне пријаве, исто као и пријаве за привредни преступ и кривичне пријаве за које се каснијим прикупљањем доказа утврди да имају елементе прекршаја, обично напишу инспектори за заштиту животне средине и имају све неопходне елементе како би се по њима поступало брзо и ефикасно.

4.4.2. Поступање тужилаштва

Законик о кривичном поступку[41] регулише поступање јавног тужиоца у кривичном поступку, и крунски је закон када се регулише начин и законитост прикупљања доказа.

4.4.2.1. Кривична пријава

Чланом 280, став 1 Законика о кривичном поступку[42] је прописано да државни и други органи, правна и физичка лица пријављују кривична дела за која се гони по службеној дужности, о којима су обавештени или за њих сазнају на други начин, под условима предвиђеним законом или другим прописом. Кривична пријава се подноси надлежном тужиоцу, у писаном облику, усмено или другим средством. За кривична дела против животне средине гоњење се може предузимати само по службеној дужности, те се гоњење може вршити само од стране јавног тужиоца. Потребно је нагласити да је кривична пријава иницијални акт по коме поступа јавни тужилац и због тога је битно да иста буде написана добро са што више релевантних чињеница одакле проистичу основи сумње, да буде добро образложена, поткрепљена материјалним доказима, те имајући у виду да се ради о материји где су потребна специфична знања, да буде што детаљније објашњено због чега је и где је дошло до преступа, као и са објашњењима какве су последице непоступања. У писању оваквих пријава посебну улогу треба да имају инспектори за заштиту животне средине јер они имају специфична знања не само у појединим областима заштите, већ и у погледу тога која се документација води, како се поступа са заштитним објектима у редовном току ствари а какво је затечено стање када су они извршили надзор, те могу да наведу и све могуће последице које настају услед кршења прописа, што свакако може анимирати тужиоца, приликом процесуирања, да схвати значај брзог и ефикасног процесуирања кривичне пријаве. Поступање полиције у састављању добре кривичне пријаве је такође од значаја, али не може бити потпуно без укључивања инспектора за заштиту животне средине јер не поседују посебна знања и вештине, баш као ни јавни тужилац.

40 *„Јавно тужилаштво и заштита животне средине: Нормативни оквир и анализа проблема у пракси“*, Београд 2021, стр. 76–77.

41 „Службени гласник РС“, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, 35/19, 27/21 - одлука УС и 62/21 - одлука УС.

42 Исто.

4.4.2.2. Поступање јавног тужиоца по кривичној пријави

Ако су наводи кривичне пријаве такви да се не може оценити да ли су вероватни наводи кривичне пријаве или не пружају довољно података за одлуку да ли покренути кривични поступак или не, јавни тужилац може сам или уз помоћ полиције или других државних органа да прикупи све потребне податке и сва потребна обавештења, као и да од самих грађана прикупи потребна обавештења.

4.4.2.3. Увиђај

Увиђај је један од најчешћих доказних радњи који предузима полиција, сама, по овлашћењу јавног тужиоца или уз присуство јавног тужиоца. Увиђај се предузима, како се наводи у члану 133 Законика о кривичном поступку, „када је за утврђивање или разјашњење неке чињенице у поступку потребно непосредно опажање органа поступка".[43] Том приликом ће полиција или тужилац ако присуствују и узимају учешће у увиђају, по правилу уколико је потребно, затражити помоћ стручног лица одређене струке које ће по потреби предузети и проналажење, обезбеђивање или описивање трагова, сачинити скице, узети потребне узорке, а на увиђај се може позвати и вештак одређене струке ако би његово присуство било од користи за давање налаза и мишљења. Имајући у виду природу кривичних дела против животне средине, присуство оваквих стручњака је готово увек неопходно на увиђају јер ретко ко од тужилаца или полицијских службеника располаже стручним знањима у области технике, технологије, хемије, машинства, хемије, биологије, ветерине, и сл. у тој мери да би могао да самостално врши увиђај. Присуство инспектора за заштиту животне средине приликом вршења увиђаја је такође од великог значаја јер исти имају сва неопходна стручна знања како би указали и полицији и тужиоцу у ком правцу откривати доказе, коју документацију прегледати, где би били трагови кривичног дела и сл.

4.4.2.4. Даље поступање тужиоца

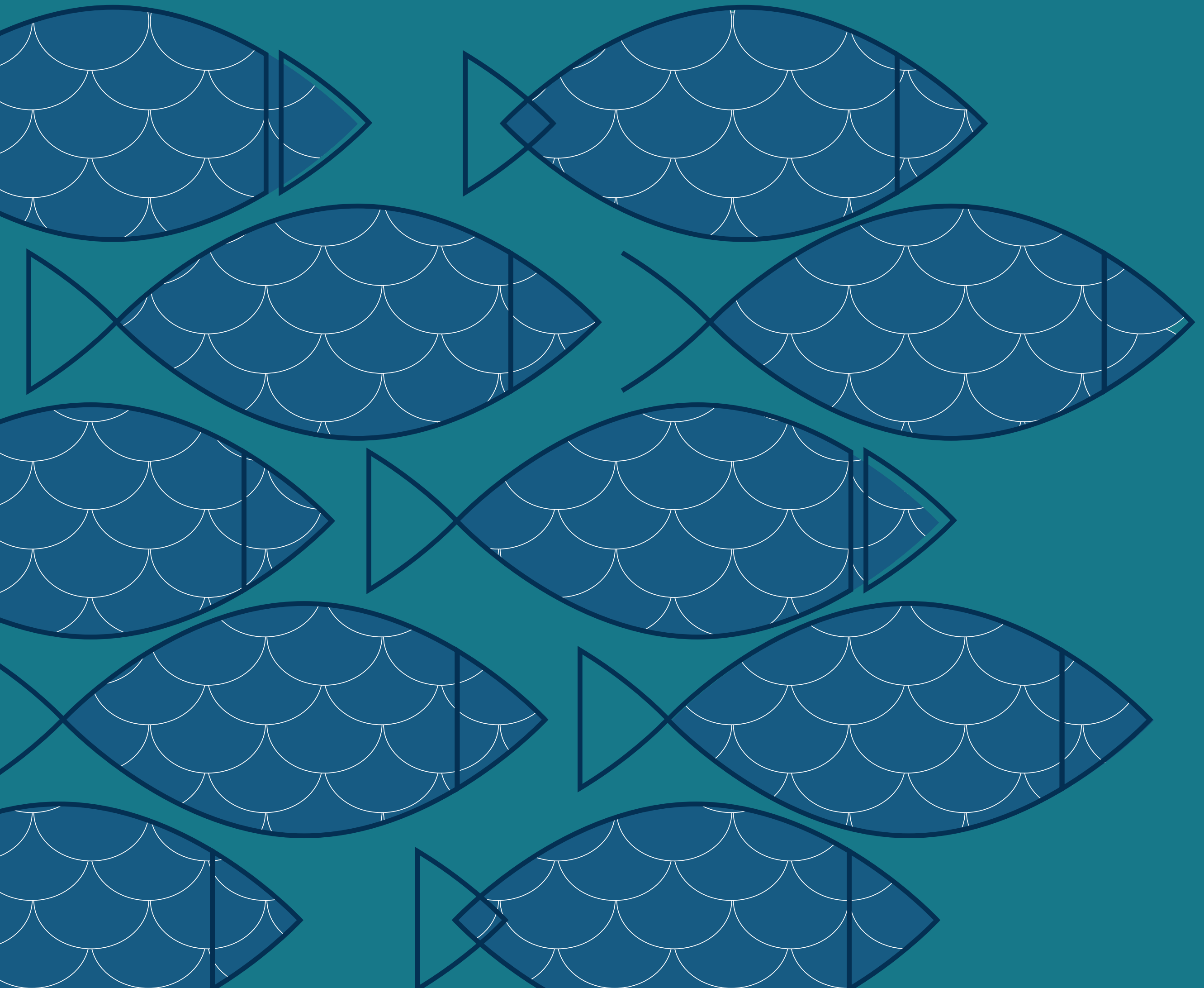
Јавни тужилац предузима истрагу, али и доказне радње које предузима сам или може да их повери другом јавном тужиоцу, као и полицији. С обзиром на запрећене казне код кривичних дела против животне средине у највећем броју случајева се неће спроводити истрага, већ скраћени поступак, а докази ће се прикупљати кроз доказне радње. Након прикупљених доказа могућност тужиоца је или да одбаци кривичну пријаву из Закоником о кривичном поступку тачно одређених разлога или да надаље процесуира кривичну пријаву тако што ће закључити споразум о признању кривичног дела или написати оптужни акт, на основу ког оптужног акта ће се одржати главни претрес и након тога донети одговарајућа одлука Суда.

---

43 Исто.

ПЕТИ ДЕО

Студије случаја

ПЕТИ ДЕО

5. Студије случаја

Студија случаја 1

Незаконита употреба алата за привредни риболов на риболовној води која није намењена за обављање привредног риболова

› Поступање рибочуварске службе корисника рибарског подручја

Студија случаја односи се на поднети захтев за покретање прекршајног поступка од стране корисника Рибарског подручја „Велика Морава 1", „Balkan Eco Team" д.о.о. из Пријепоља, против физичког лица из Крагујевца, на основу Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда.

› Обележја прекршаја

Прекршајни поступак је покренут јер је окривљени, супротно члану 22, став 1, тачка 18 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, затечен како чини прекршајну радњу употребе алата за привредни риболов на риболовној води која није намењена за обављање привредног риболова, чиме је учинио прекршај из члана 60, став 1, тачке 1 и 2 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, а у вези са чланом 22, став1, тачка 18 и члана 23, став 1 наведеног закона.

› Утврђено чињенично стање

Приликом редовне контроле, службена лица - рибочувари су затекли окривљеног како из чамца подиже постављен алат за привредни риболов – мрежу из риболовне воде акумулације Гружа. Рибочувари су код окривљеног у чамцу затекли као улов један примерак смуђа *Sander lucioperca* дужине 23 цм који је био испод законски прописане мере и мрежу дужине 80 м, ширине 2 м са оцима 90 мм x 90 мм. Окривљени је рибочуварима признао да је мрежа његова, а што је касније и потписивањем записника рибочувара то додатно потврдио.

У складу са овлашћењима из члана 14 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, рибочувари су од лица привремено одузели: једну мрежу дужине 80 м, ширине 2 м са оцима 90 мм x 90 мм, гумени чамац жуто црне боје (видно оштећен, напуњен пластичним флашама) и весла. Привремено одузети предмети су складиштени у службеним просторијама корисника

рибарског подручја „Balkan Eco Team” д.о.о. до окончања поступка и одлуке суда о даљем поступању са наведеним предметима.

› Поступање правосудних органа

Прекршајни суд у Крагујевцу

Прекршајни суд у Крагујевцу је пресудом од 14. априла 2022. године, на основу члана 250, став 1, тачка 3 Закона о прекршајима,[44] ослободио одговорности физичко лице из Крагујевца.

Приликом одлучивања по поднетом захтеву за покретање прекршајног поступка од стране корисника Рибарског подручја „Велика Морава 1”, „Balkan Eco Team” д.о.о. из Пријепоља, суд није могао на несумњив начин да утврди да је окривљени учинио прекршај из члана 60, став 1, тачке 1 и 2 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, па је одлучено као у изреци пресуде, сходно члану 250, став 1, тачка 3 Закона о прекршајима. Суд је у обзир узео чињеницу да је изјава окривљеног у супротности са изјавом саслушаних сведока, као и изјава које су исти дали на суочењу и с обзиром на чињеницу да окривљени у потпуности оспорава чињење прекршаја, а подносилац прекршајног захтева није имао примедбе на изјаве које су окривљени и сведоци дали на суочењу.

Одбијен је предлог оштећеног корисника Рибарског подручја „Велика Морава 1”, „Balkan Eco Team” д.о.о. из Пријепоља, као подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка за изрицање окривљеном заштитне мере одузимања предмета прекршаја, и то за одузимање једне мреже дужине 80 м, ширине 2 м са окцима 90 мм х 90 мм, гуменог чамца жуто црне боје

44 „Службени гласник РС” бр. 65/13, 13/16, 98/16 - одлука УС, 91/19, 91/19 - др. закон и 112/22 - одлука УС.

(видно оштећен, напуњен пластичним флашама) и весла, који су ускладиштени у службеним просторијама „Balkan Eco Team" д.о.о. и наложено је да се одузети предмети врате власнику. Суд окривљеном није изрекао заштитну меру одузимања наведених предмета јер је одредбама члана 54, став 1 Закона о прекршајима прописано да се од учиниоца прекршаја могу одузети предмети који су употребљени или били намењени за извршење прекршаја, што у конкретном случају није доказано. Такође, приликом одлучивања суд је имао у виду и одредбе члана 54, став 5 Закона о прекршајима којима је прописано да предмети могу бити одузети и када се прекршајни поступак не заврши пресудом којим се окривљени оглашава одговорним, уколико то захтевају интереси опште безбедности или разлози морала. У конкретном случају, интереси опште безбедности или разлози морала нису захтевали одузимање наведених предмета, па је суд одлучио као у изреци пресуде.

Корисник Рибарског подручја „Велика Морава 1", „Balkan Eco Team" д.о.о. из Пријепоља, незадовољан пресудом Прекршаног суда у Крагујевцу од 14. априла 2022. године, благовремено је, преко пуномоћника, поднео жалбу којом предлаже да Прекршајни апелациони суд у Крагујевцу укине ожалбену пресуду Прекршајног суда у Крагујевцу и врати првостепеном суду предмет на поновни поступак ради доношења на закону засноване одлуке. Подносилац жалбе указује Прекршајном апелационом суду да је ожалбена пресуда захваћена битним повредама одредаба прекршајног поступка из члана 264, став 2, тачке 2 и 3 Закона о прекршајима, јер суд ослобађа одговорности окривљеног и поред несумњиве чињенице да је окривљени ипак затечен у извршењу кажњивог прекршаја, изводећи погрешне закључке из оцене целокупног доказног поступка. Такође, наводи се да је невероватна одлука суда да за једно од најтежих дела у рибарству тако лако донесе ослобађајућу пресуду, као и одлука суда да се оглуши о одредбе члана 60, став 4 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, као и члана 22, став 1, тачка 12 истог закона, у погледу забране држања алата и средстава за привредни риболов и електрориболов у пловним објектима која се налазе на риболовној води или у објектима и возилима који се налазе у њеној непосредној близини од стране лица која нису овлашћена за обављање привредног риболова или риболова у научноистраживачке сврхе, као и тачке 11 забране кретања лицу без дозволе за привредни или рекреативни риболов са средствима и алатима за риболов ван путева на рибарском подручју, а у непосредној близини риболовне воде. Подносилац жалбе наводи да одлука суда у делу где налаже да се окривљеном врате предмети извршења прекршаја, за које је тражено изрицање заштитне мере трајног одузимања, је незаконита јер се из пресуде јасно види да се окривљени бранио речима да мрежа није његова, па је наведена одлука контрадикторна јер суд враћа окривљеном нешто што није његово.

Прекршајни апелациони суд, Одељење у Крагујевцу, је 13. септембра 2022. године донео решење којим се преиначава пресуда Прекршајног суда у Крагујевцу од 14. априла 2022. године, тако што се радња извршења прекршаја описана у изреци пресуде под тачком 1, правно квалификује као прекршај из члана 60, став 1, тачка 1 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда а у осталом делу пресуда се потврђује, а жалба пуномоћника оштећеног, као подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка одбија као неоснована.

Прекршајни суд у Крагујевцу је донео решење од 6. октобра 2022. године којим се корисник Рибарског подручја „Велика Морава 1", „Balkan Eco Team" д.о.о. обавезује да, као оштећени, накнади трошкове прекршајног поступка у паушалном износу од 4.000,00 динара у року од 15 дана

од правоснажности ове пресуде и обавезује да накнади све трошкове који су настали у току и у вези са вођењем прекршајног поступка, укључујући и трошкове браниоца окривљеног, о чему ће суд одлучити посебним решењем.

Овлашћени пуномоћник корисника Рибарског подручја „Велика Морава 1" поднео је 13. октобра 2022. године жалбу на битне повреде одредаба прекршајног поступка којом предлаже да Прекршајни апелациони суд у Крагујевцу укине ожалбено решење Прекршајног суда у Крагујевцу од 6. октобра 2022. године и предмет врати првостепеном суду на поновно одлучивање и доношење на закону засноване одлуке.

Прекршајни апелациони суд, Одељење у Крагујевцу, је 29. децембра 2022. године донео решење којим се усваја жалба пуномоћника оштећеног корисника Рибарског подручја „Велика Морава 1", „Balkan Eco Team" д.о.о. и укида се решење Прекршајног суда у Крагујевцу од 6. октобра 2022. године, и предмет враћа првостепеном суду на поновну одлуку.

Прекршајни суд у Крагујевцу је донео решење од 11. маја 2023. године којим се корисник Рибарског подручја „Велика Морава 1", „Balkan Eco Team" д.о.о. обавезује да, као оштећени, плати судски паушал у износу од 4.000 динара, као и трошкове одбране окривљеног у износу од 82.500 динара, на основу члана 141, став 3 Закона о прекршајима.

Овлашћени пуномоћник корисника Рибарског подручја „Велика Морава 1", „Balkan Eco Team" д.о.о, поднео је 18. маја 2023. године жалбу на битне повреде одредаба прекршајног поступка и предлаже да Прекршајни апелациони суд у Крагујевцу преиначи ожалбено решење од 11. маја 2023. године на начин да сви трошкови прекршајног поступка падају на терет буџета првостепеног суда, као и да одлучи о трошковима овлашћеног подносиоца жалбе, како су тражени у захтеву за покретање прекршајног поступка. Жалба је заснована на битној повреди одредаба прекршајног поступка из члана 264, став 2, тачка 4 Закона о прекршајима, а у вези погрешне примене одредаба члана 141, став 3 Закона о прекршајима. У случају ослобађања од оптужбе окривљеног, доноси се одлука да трошкови падају на терет буџета суда, а не да их плаћа подносилац, јер трошкове није узроковао овлашћени подносилац већ суд доношењем решења о покретању поступка из члана 185 Закона о прекршајима.

Прекршајни апелациони суд, Одељење у Крагујевцу, је 8. августа 2023. године донео решење којим се одбија жалба пуномоћника оштећеног корисника Рибарског подручја „Велика Морава 1", „Balkan Eco Team" д.о.о. и потврђује решење Прекршајног суда у Крагујевцу од 11. маја 2023. године.

Студија случаја 2

Незаконито држање алата за привредни риболов на риболовној води која није намењена за обављање привредног риболова

› Поступање рибочуварске службе корисника рибарског подручја

Студија случаја односи се на поднети захтев за покретање прекршајног поступка од стране корисника Рибарског подручја „Велика Морава 1", „Balkan Eco Team" д.о.о. из Пријепоља, против физичког лица из Свилајнца, на основу Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда.

› Обележја прекршаја

Прекршајни поступак је покренут јер је окривљени, супротно члану 22, став 1, тачка 12 и члана 49, став 5 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, затечен како чини прекршајну радњу држања алата и средстава за привредни риболов и електрориболов у пловним објектима који се налазе на риболовној води или у објектима и возилима који се налазе у њеној непосредној близини од стране лица која нису овлашћена за обављање привредног риболова или риболова у научноистраживачке сврхе, као и употреба алата за привредни риболов на риболовној води која није намењена за обављање привредног риболова. Окривљени је, такође, неовлашћено поседовао апарат за риболов електричном струјом (електрориболов), који могу поседовати само научноистраживачке и стручне организације овлашћене од стране министра. Наведеним је учињен прекршај из члана 60, став 1, тачке 1 и 11 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда.

› Утврђено чињенично стање

Рибочуварска служба корисника Рибарског подручја „Велика Морава 1" је, имајући информације да се окривљени бави недозвољеним риболовом, у заједничкој акцији са припадницима ПУ Јагодина – ПС Свилајнац, на основу наредбе Основног суда у Деспотовцу, претресла породичну кућу окривљеног у селу Црквенац, као и објекат који се налази на самој обали Велике Мораве са помоћним објектом. Током претреса објеката пронађена су два претварача струје и две електроде са оловним отежањем, као и 11 мрежа различитих димензија. О наведеном поступању сачињен је записник рибочувара од 18. децембра 2019. године.

› Поступање правосудних органа

Прекршајни суд у Јагодини, Одељење у Свилајнцу

Прекршајни суд у Јагодини, Одељење у Свилајнцу, је пресудом од 8. децембра 2022. године, на основу члана 250, став 1, тачка 3 Закона о прекршајима, ослободио одговорности физичко лице из Свилајнца.

Приликом одлучивања по поднетом захтеву за покретање прекршајног поступка од стране корисника Рибарског подручја „Велика Морава 1", „Balkan Eco Team" д.о.о. из Пријепоља, суд није могао на несумњив начин да утврди да се предметни објекти пронађени у објекту у непосредној близини риболовне воде налазе на рибарском подручју, односно у његовој непосредној близини јер није било могуће прецизно утврдити удаљеност предмета од риболовне воде, што је битан елемент прекршаја који су окривљеном стављени на терет, па је на основу члана 250, став 1, тачка 3 Закона о прекршајима одлучено као у изреци пресуде.

Корисник Рибарског подручја „Велика Морава 1", „Balkan Eco Team" д.о.о. из Пријепоља, незадовољан пресудом Прекршајног суда у Јагодини, Одељење у Свилајнцу од 8. децембра 2022. године, благовремено је, преко пуномоћника, поднео жалбу којом предлаже да Прекршајни апелациони суд у Крагујевцу укине ожалбену пресуду и врати првостепеном суду предмет на поновни поступак ради доношења на закону засноване одлуке. Подносилац жалбе указује Прекршајном апелационом суду да није било основа да се окривљени ослободи одговорности за предметни прекршај јер се објекти у којима је пронађен предметни алат налазе на рибарском подручју. Решењем о одређивању рибарских подручја јасно је наведено да се река Велика Морава налази на Рибарском подручју „Велика Морава 1", које је уступљено на коришћење подносиоцу жалбе. У жалби се даље наводи да окривљени у својој одбрани није негирао чињеницу да је алате за привреди риболов и риболов електричном струјом (електрориболов) држао у својим објектима али да није доказао да су они власништво научноистраживачке или стручне организације, овлашћене од стране министра надлежног за послове заштите и одрживог коришћења рибљег фонда нити да је одузете мреже држао као декорацију желећи да направи „етно село".

Прекршајни апелациони суд у Крагујевцу је утврдио да је првостепена пресуда захваћена битном повредом одредаба прекршајног поступка из члана 264, став 1, тачка 6 Закона о прекршајима, имајући у виду да је првостепена пресуда којом је окривљени ослобођен одговорности донета противно одредби члана 250, став 1, тачка 3 Закона о прекршајима. Имајући у виду наведено, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Крагујевцу, је 29. децембра 2022. године донео решење којим се усваја жалба пуномоћника оштећеног корисника Рибарског подручја „Велика Морава 1", „Balkan Eco Team" д.о.о. и укинуо пресуду Прекршајног суда у Јагодини, Одељење у Свилајнцу, од 8. децембра 2022. године, и предмет вратио првостепеном суду на поновни поступак и одлучивање.

Поступајући по примедбама Прекршајног апелационог суда у Крагујевцу, Прекршајни суд у Јагодини, Одељење у Свилајнцу, је 1. децембра 2023. године донео нову пресуду којом се физичко лице из Свилајнца проглашава одговорним за учињени прекршај из члана 60, став 1, тачке 1 и 11 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда и осуђује се на новчану казну у износу од 5.000 динара и обавезује се да накнади трошкове судских поступака. Изречена је заштитна мера одузимања два претварача струје и две електроде са оловним отежањем, 11 мрежа различитих димензија и метални чамац дужине 4,8 м и ванбродски мотор „Yamaha 6KS".

Усвајањем жалбе браниоца окривљеног физичког лица из Свилајнца, Прекршајни апелациони суд у Крагујевцу је 5. јануара 2024. године преиначио пресуду Прекршајног суда у Јагодини, Одељење у Свилајнцу, којом се физичко лице из Свилајнца проглашава одговорним за учињени прекршај из члана 60, став 1, тачке 1 и 11 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда

и осуђује се на новчану казну у износу од 5.000 динара и обавезује се да накнади трошкове судских поступака. Изречена је заштитна мера одузимања два претварача струје и две електроде са оловним отежањем и 11 мрежа различитих димензија, док је кориснику Рибарског подручја „Велика Морава 1", „Balkan Eco Team" д.о.о. наложено да, одмах по пријему пресуде, врати физичком лицу из Свилајнца метални чамац дужине 4,8 м и ванбродски мотор „Yamaha 6KS", имајући у виду да није утврђено да је њихова намена коришћење за привредни риболов и да се могу употребити за рекреацију.

Студија случаја 3

Примена начела опортунитета

Полицијски службеници су упућени на реку Тамиш, на место где су рибочувари, надлежног корисника рибарског подручја – Д.о.о. за рибарство и искоришћавање вода „Риболовачки савез Војводине", затекли у делу реке „Стари Тамиш" код насељеног места Јабука осумњиченог како је својим металним чамцем, без регистрације, мрежарским алатом на риболовној води где је то забрањено уловио рибу и то једну штуку дужине 37 цм, једну деверику дужине 19 цм и једну бабушку дужине 15 цм. Рибочувари су одузели наведену рибу, мрежу дужине 24 метара и један метални чамац о чему је сачињен записник, као и потврда о привремено одузетим средствима, алату, опреми улову и дозволи за риболов.

Д.о.о. за рибарство и искоришћавање вода „Риболовачки савез Војводине" је поднело полицијској управи одштетни захтев за насталу штету за рибљи фонд о чијој заштити се стара подносилац захтева а која се огледа у угинућу риба, поред чињенице да су уловљени мрежом - недозвољеним алатом за риболовну воду Рибарског подручја „Банат" реке Тамиш.

Полицијска управа је Основном јавном тужилаштву поднела кривичну пријаву против осумњиченог због кривичног дела незаконит риболов из члана 277 Кривичног законика, након чега је тужилаштво, у смислу члана 283, став 1, тачке 1 и 2 Законика о кривичном поступку, донело наредбу којом је осумњиченом наложило да надокнади причињену штету и у једнократном износу уплати износ који је Риболовачки савез назначио у свом одштетном захтеву, као и да у хуманитарне сврхе уплати одређени новчани износ.

Након што је испунио обавезе из наредбе тужилаштва и о томе доставио доказ, тужилаштво је донело решење о одбачају кривичне пријаве, те је судији за претходни поступак Основног суда, а на основу члана 535 Законика о кривичном поступку, поднео предлог о одузимању предмета од осумњиченог и то улова и средстава за риболов, јер се ради о средствима и улову који се у смислу члана 277, став 4 Кривичног законика морају одузети.

Судија за претходни поступак Основног суда је у смислу члана 535 донео решење којим су улов и средства за риболов трајно одузети од осумњиченог, те су истим решењем улов и мрежа предати

полицијској управи да се униште, док је трајно одузети чамац предат Дирекцији за управљање одузетом имовином Републике Србије.

Студија случаја 4

Незаконити риболов

Полицијски службеници су дана 30. новембра 2010. године, по позиву рибочувара оштећеног корисника рибарског подручја - ДТД „Рибарство" д.о.о. из Бачког Јарка упућени до реке Јегричке, на локацији „Куријачица" где се налази рибњак оштећеног друштва, на којем су затечена два пунолетна лица и један малолетник да су ловили рибу у водама у којима је лов забрањен, око 00.15 часова дошли до рибњака, те у воду поставили рибарску мрежу тзв. „метлица" дужине 35 м, власништво малолетника, и изловили 100 кг конзумне беле рибе прве класе – караша.

Сви предмети којима је извршено кривично дело и уловљена риба су одузети од осумњичених и враћени привредном друштву.

Полицијска управа је Основном јавном тужилаштву поднела кривичну пријаву против пунолетних осумњичених због кривичног дела незаконити риболов из члана 277, став 1 у вези члана 33 Кривичног законика, а за малолетног осумњиченог, Вишем јавном тужилаштву, за исто кривично дело.

Основно тужилаштво је поднело оптужни предлог Основном суду који је, два пунолетна окривљена лица која су раније били осуђивана, један окривљени за кривично дело ситно дело крађе, утаје и преваре из члана 210 КЗ, а други за кривично дело незаконити риболов из члана 277 КЗ, огласио кривим применом чланова 4, 42, 45, 54, 64, 65 и 66 КЗ за кривично дело незаконити риболов из члана 277, став 1 у вези члана 33 Кривичног законика, и изрекао условне осуде тако што је утврдио казне затвора у трајању од по 4 (четири) месеца сваком и истовремено да се утврђене казне затвора неће извршити уколико сваки у року од 1 (једне) године од правоснажности пресуде не учини ново кривично дело.

На основу члана 264, став 4 ЗКП оптужени су ослобођени обавезе плаћања трошкова кривичног поступка јер би плаћањем истих била угрожена њихова егзистенција, као и лица која су дужни да издржавају, јер су незапослени, ожењени и један има петоро деце.

На основу члана 258, став 4 ЗКП оштећени ДТД ,,Рибарство", Бачки Јарак је за остварење постављеног имовинско-правног захтева упутило на парнични поступак.

Студија случаја 5

Одузимање предмета извршења кривичног дела

Дана 10. фебруара 2010. године у Мошорину око 14.00 часова, на реци Тиси у риболовној води Тиса II 21 до 22 км рибарског подручја „Србија-Војводина", којим управља корисник оштећеног ДОО за рибарство и искоришћавање вода Риболовачки савез Војводине, Нови Сад, у друштву два лица, окривљени је уз помоћ трокраке удице и олова који су били закачени за риболовачки штап марке „Херкулес 210" црне боје, дужине 2,7 метара са машиницом марке „Про-спид" ЦИ 40, ловио рибу „трзањем" и качењем, а да је овај начин риболова незаконит и штетан за размножавање рибе с обзиром на то да се оваквим начином риболова оштећују репродуктивни органи риба.

Све то је запазио рибочувар, најпре двогледом са удаљености једно 30-ак минута, па позвао колегу како би заједно пришли окривљеном и његовим другарима и код окривљеног затекли дводелни штап са машиницом на којем су биле закачени трокрака удица и олово који служе за лов рибе потезањем – трзањем, као и један мередов на расклапање и осам трокраких удица које су се налазиле у ранцу окривљеног. Рибочувари су сачинили записник и потврду о привремено одузетим стварима на основу које су од окривљеног одузели осам комада трокраке удице, један дводелни риболовачки штап марке „Херкулес 210" и једну машиницу марке „Про-спид" ЦИ 40.

Основно тужилаштво је поднело оптужни предлог, по пријави оштећеног друштва против окривљеног Основном суду, који је окривљеног, који раније није био осуђиван, применом чланова 4, 42, 45, 54, 64, 65 и 66 КЗ огласио кривим да је извршио кривично дело незаконити риболов из члана 277, став 2 Кривичног законика и изрекао условну осуду тако што је утврдио казну затвора у трајању од по 3 (три) месеца и истовремено одредио да се утврђена казна затвора неће извршити уколико окривљени у року од 1 (једне) године од правоснажности пресуде не изврши ново кривично дело. Суд је такође, одузео предмете извршења кривичног дела, обавезао окривљеног на плаћање трошкова кривичног поступка у износу од 33.000,00 динара на име награде и нужне издатке за пуномоћника оштећеног у року од три месеца од дана правоснажности пресуде, а ослободио га накнаде осталих трошкова кривичног поступка.

Студија случаја 6

Кривично дело незаконит риболов

Полицијски службеници су приликом редовне патролне делатности на 1.136 км реке Дунав извршили опажање два лица у извршењу незаконитог риболова. Лица су затечена приликом изловљавања веће количине заштићене врсте рибе рибарском мрежом дужине око 100 метара.

Легитимисањем лица је утврђен њихов идентитет, а контролом дозвола за риболов утврђено је да лица поседују дозволе за привредни риболов, регистрован чамац и дозволу за чамац.

Укључена је надлежна рибочуварска служба која је на лицу места детерминисала изловљену рибу и утврдила да се ради о строго заштићеној врсти рибе – кечига која је у трајној забрани изловљавања. Рибочуварска служба је сачинила записник из делокруга своје надлежности и уз потврду од лица одузела предмете кривичног дела – 304 јединке кечиге дужине по комаду од 20 цм до 32 цм и средства извршења - мрежу и чамац и поднела одштетни захтев у износу од 1.672.000,00 динара.

Кривична пријава са одштетним захтевом поднета је надлежном тужилаштву у редовном поступку. Обавештено је надлежно тужилаштво које је квалификовало кривично дело незаконит риболов из члана 277 Кривичног законика. Поступак је и даље у току.

Студија случаја 7

Кривично дело незаконит риболов

Полицијски службеници су прибавили оперативна сазнања да више лица на пловном путу реке Дунав, у висини насеља Дубовац, врше незаконит риболов и изловљену рибу складиште у оближњој викендици код једног од лица. Упознато је надлежно тужилаштво и прибављена је

наредба надлежног суда за претресање стана и других просторија. Приликом контроле, на левој обали, на 1.084 км пловног пута реке Дунав, полицијски службеници су затекли четири лица у два чамца са изловљеном рибом и недозвољеним средствима за изловљавање – електричном струјом.

Легитимисањем је утврђен идентитет лица, даљим проверама је утврђено да лица користе нерегистроване чамце у којима је затечена већа количина рибе и да немају дозволе за риболов. Прегледом чамаца затечен је већи акумулатор и електро кутија са прекидачима, потенциометром, две штипаљке, као и један већи мередов, док је у другом чамцу затечена већа мрежа за хватање рибе. Лице места је криминалистичко форензички обрађено.

На основу прибављене наредбе Основног суда у Смедереву, извршено је претресање стана и других просторија код лица за која су постојала оперативна сазнања да складиште незаконито изловљену рибу. Укључена је надлежна рибочуварска служба која је на лицу места детерминисала изловљену рибу а затим сачинила записник из делокруга своје надлежности. Од лица су уз потврду привремено одузети предмети и средства извршења кривичног дела незаконит риболов из члана 277 КЗ, 140 кг рибе, два метална чамца са припадајућим ванбродским моторима, апарат за изловљавање рибе струјом, два акумулатора различитих јачина, више каблова и штипаљки намењених за убијање рибе и предмети прекршаја из члана 48 Закона о оружју[45] и муницији: једна малокалибарска пушка и 54 метака калибра 22.

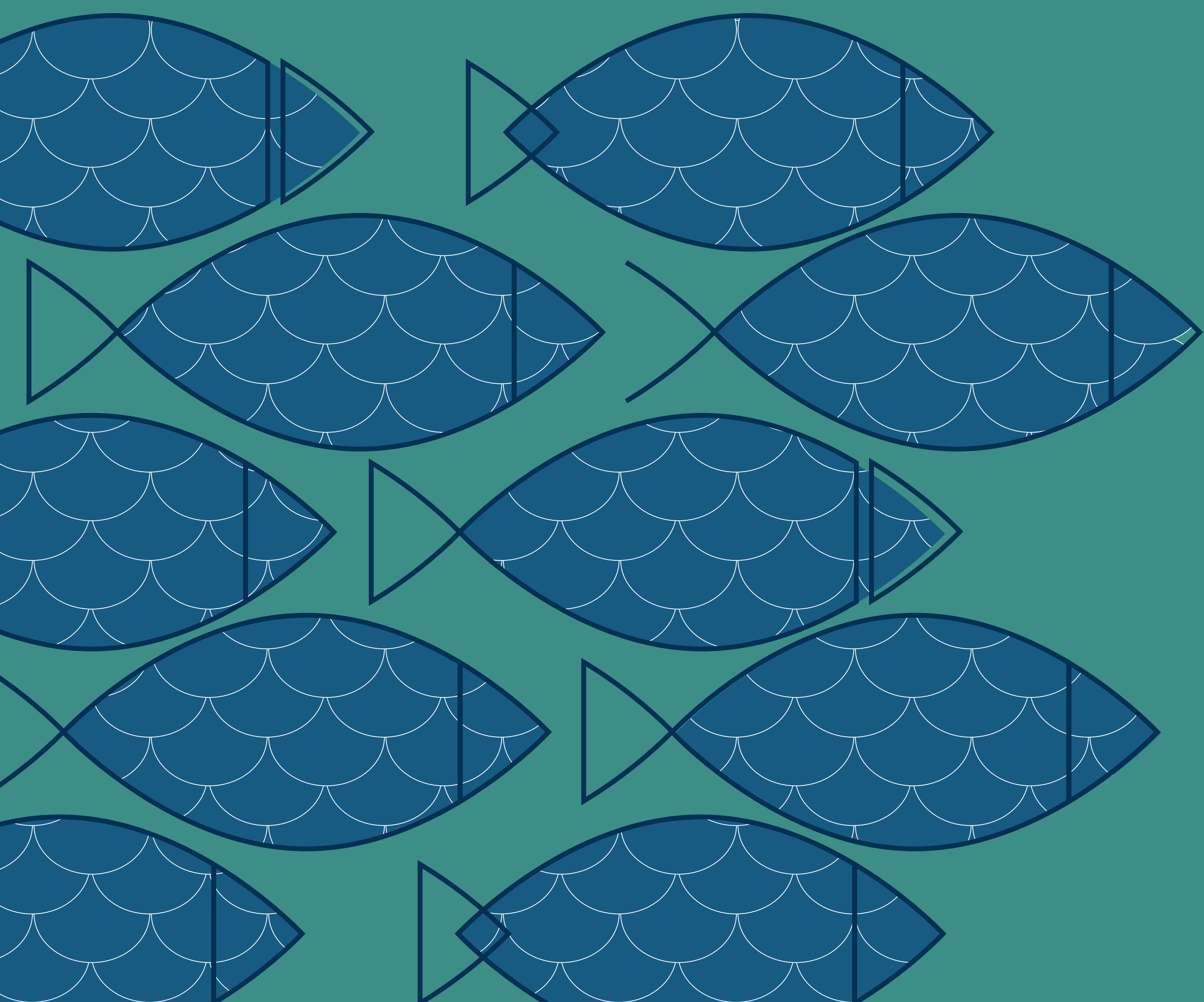
О исходу поступања полицијских службеника обавештен је поступајући тужилац који је извршио наведену квалификацију и по чијем налогу је према два лица примењена мера полицијског задржавања до 48 сати. Против 4 лица поднете су кривичне пријаве за кривично дело незаконит риболов ОЈТ у Смедереву, а пресудом Основног суда у Смедереву, два лица су осуђена на казну кућног затвора у трајању од 6 месеци.

45 „Службени гласник РС", бр. 20/15, 10/19, 20/20 и 14/22.

ШЕСТИ ДЕО

Препоруке

6. Препоруке за унапређење примене прописа у области заштите и одрживог коришћења рибљег фонда

У Републици Србији се легално улови око 5.000 тона рибе годишње док се количина нелегално уловљене рибе процењује и до 30% од наведене количине. Рибо крађа и губитак (девастација) станишта проузрокују велике губитке рибљег фонда, што изузетно негативно утиче на стање биодиверзитета Републике Србије и очување животне средине. Појединачно или у организованим групама рибокрадице слободно продају нелегални улов у рибарницама, ресторанима или на отвореним пијацама. Губитак станишта проузрокован је, пре свега, незаконитим радовима у речним коритима и на обалама река, преграђивањем риболовних вода и загађењем.

У систему заштите животне средине у Републици Србији постоје институције чије надлежности су различите а у неким сегментима се преклапају, док је у већини случајева потребно њихово заједничко деловање, свака у свом домену, како би се сузбио еколошки криминал. Кроз деловање институција у пракси се јављају извесни проблеми које смо у овом раду већ потцртали.

Као начин за превазилажење свих до сада наведених изазова у процесуирању и доказивању кривичних дела или привредних преступа, као и прекршаја из области заштите животне средине, у наредном периоду потребно је посветити пажњу институционалним реформама, едукацији и специјализацији лица у органима са надлежностима у домену заштите животне средине, као и унапређењу сарадње између њих. Такође, усклађивању Кривичног законика и одредаба споредног кривичног законодавства, решавању проблема корупције, што би све омогућило бољу примену прописа и извршење судских одлука, без којих нема ефикасне, квалитетне и успешне борбе за здравије и чистије окружење. Ту пре свега мислимо на прецизирање законских појмова, да се не препушта тако много пракси која није уједначена и у крајњој линији води несигурности, те на бољу диференцијацију између кривичних дела и привредних преступа. Надаље, требало би коначно донети све предвиђене подзаконске акте чије је доношење планирано пре више година, све у циљу уједначеног и правилног поступања.[46]

Проблем усклађивања одредаба кривичног законодавства и споредних, секторских закона је у великој мери видљив и код незаконитог риболова. Већ су представљене одредбе члана 277 Кривичног законика које предвиђају кажњавање приликом лова рибе или других водених животиња за време ловостаја или у водама у којима је лов забрањен, односно лова експлозивом, електричном струјом, отровом, средствима за омамљивање или на начин штетан за размножавање тих

46 *„Јавно тужилаштво и заштита животне средине: Нормативни оквир и анализа проблема у пракси“*, Београд 2021, стр. 85.

животиња или којим се те животиње масовно уништавају, као и лов рибе или других водених животиња веће биолошке вредности или у већој количини или кад се при лову уништи већа количина риба или других водених животиња. Међутим, када се погледају казнене одредбе члана 60 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда,[47] а које предвиђају прекршаје за физичка лица приметно је да су и прекршајно кажњиве исте радње које су предвиђене као кривична дела у погледу заштите рибљег фонда. Такво регулисање одговорности за кршење закона, односно прописивање кажњивих радњи на начин да су истовремено и прекршај и кривично дело доводи до правне неуједначености у поступању и самим тим до правне несигурности јер ће се оправдано поставити питање и од стране надлежних инспектора као и од стране полицијских службеника кад поднети прекршајну пријаву, а у ком случају кривичну пријаву. То можда и јесте разлог да је у току 2020, 2021. и 2022. године на подручју тужилаштва у Кикинди, Новом Саду, Бачкој Паланци, Бечеју и Панчеву поднето укупно 6 кривичних пријава за кривично дело незаконит риболов од којих су две оптужене, једна одбачена, а у четири је примењен институт одлагања кривичног гоњења, те се више подносе прекршајне пријаве. Разлог за већи број прекршајних пријава лежи и у томе што су прекршајни поступци краћи, ефикаснији, прекршаји се много лакше доказују и казне су углавном новчане и самим тим ефикасније.

Такође, могла би да се размотри и идеја о томе да би измена законодавства у смеру пооштравања предвиђених казни била ефикасна, тако да досуђена казна треба да буде већа од профита који је извршењем дела настао, све имајући у виду значај и друштвену опасност кривичних дела, као и сам заштитни циљ. У том смислу би било упутно увести обавезну ремедијацију штете тамо где је то могуће, било као меру безбедности или чак и као санкцију која би се кумулативно изрицала уз казну, као и сваку измену законодавства која предвиђа достизање ЕУ стандарда у овој области.

У практичном поступању основ је квалитетна кривична пријава и обезбеђење доказа који се могу остварити само уз добру координацију свих извршилаца: полиције, тужилаца, инспекције за заштиту животне средине, као и других инспекција на свим нивоима (републички, покрајински и локални), у оквиру које треба установити механизме ефективне и сталне сарадње и која у поступању мора бити остварена непосредно кроз све доступне медије (електронску пошту, виртуелне састанке, мобилне телефоне...). У том смислу би било упутно израдити и потписати и протокол о сарадњи између релевантних министарстава како би та сарадња била институционализована и довела до уједначеног и поузданог поступања. У тој координацији не треба изоставити ни све релевантне организације цивилног друштва (ОЦД), јер је пожељно искористити све њихове капацитете у смислу стручности, доступних ресурса, као и упознавања са проблемима на терену, имајући у виду да су често ове невладине организације у непосреднијем контакту и више директно упознате с проблемима и ситуацијом на терену, јер су и оперативније од институција система. Саме ОЦД које се баве заштитом животне средине почињу да улажу знатна средства у борби за заштиту животне средине, али и у друге стратегије, укључујући тренинге и јачање својих капацитета. Године 1996. је ОЦД које се баве заштитом животне средине било око 40.000, наспрам 175 колико их је било на почетку XX века. Све више ове организације постају значајна допунска снага са циљем да се обезбеди поштовање закона из области заштите

47 „Службени гласник РС“, бр. 128/14 и 95/18 - др. закон.

животне средине.[48] Допринос ОЦД укључује њихову способност да истражују повреде закона, пишу жалбе и тужбе, подносе петиције, организују пројекте мониторинга, покрећу кампање за обавештавање јавности и да покрећу бојкоте.[49] У различитим земљама се примењују различите врсте учешћа цивилног сектора и то може бити пример и за унапређење институционалног оквира и у нашој земљи. У неким земљама владине агенције дозвољавају да се потписују уговори између ОЦД и других организација како би се обезбедила њихова асистенција у инспекцијским надзорима. На пример, у Естонији је у оквиру Закона о заштити природе предвиђено да грађани могу бити замена, „јавни инспектори", који могу да пишу пријаве за кршење еколошких прописа, али не могу да пишу казне. Њихова улога је строго дефинисана и могу да контролишу примену закона и дозволе које се тичу лова, риболова и сече шума.[50] Најчешћа улога цивилног сектора у свету, па и код нас, јесте да пишу жалбе и представке кад год сматрају да је повређен неки закон или друго регулаторно правило. У многим земљама грађани предузимају и законске акције које су им загарантоване било уставима било посебним законима како би дошло до примене еколошких закона. Они то чине на различите начине, али најчешће кроз могућност јавне расправе приликом доношења неког закона.

Надаље се као решење проблема намеће и неопходна едукација свих извршилаца, полиције, инспектора, тужилаца и посебно судија, који до сада са своје стране нису показали неопходан степен интересовања за значај ових кривичних дела. У том смислу би требало повећати заинтересованост тужилаца, посебно судија за поступање у овим предметима „еколошког криминала" и третирање ових предмета подједнако или више од других облика криминалитета у поступању. Као врло ефикасна би се показала и специјализација тужилаца и судија за поступање у кривичним, привредно-казненим и прекршајним поступцима из области заштите животне средине, што подразумева обезбеђење већег броја судија и тужилаца који би поступали у овим предметима, имајући у виду друштвену опасност ове врсте криминала и онога што се у последње време показује као значај заштите животне средине.

У циљу решавања проблема и лакшег доказивања било би од користи направити базу података која би се односила на правна и физичка лица која су кажњавана за привредне преступе, прекршаје или кривична дела из области заштите животне средине, са висинама казни, изреченим мерама безбедности или заштитним мерама, евентуално дужином трајања поступка и прикупљеним доказима.

Ништа мање значајно, поред кадровског повећања и оспособљености у тужилаштву, такође је то потребно предузети и у другим субјектима значајним за откривање и процесуирање кривичних дела из ове области, а мора се споменути и потреба за бољом техничком опремљеношћу, јер је она значајна за вршење увиђаја и прикупљање доказа, почевши од посебне гардеробе и апарата за узорковање потребног материјала, а у опасним ситуацијама посебно обучену службу полиције или ватрогасаца.[51]

48 *Making Law Work*, Institute for Governance & Sustainable Development, International Network for Environmental Compliance and Enforcement, Volume 1, 2005, Chapter Five „Courts, Tribunals & Liability".

49 Исто.

50 Susan Casey-Lefkowitz, William J. Futrell, Jay Austin, Susan Bass, 4th INECE International Conference Proceedings, Vol. 1, 1996.

51 *„Јавно тужилаштво и заштита животне средине: Нормативни оквир и анализа проблема у пракси"*, Београд 2021, стр. 85–87.

